ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 54	*Ἐν Πειραιεῖ Μάρτιος* 1889	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΦΡΑΣΙΣ

ΕΝ ΤΗ, ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΔΗΜΩΔΕΙ ΠΟΙΗΣΕΙ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΑΝΝΕΤΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Μ. Λελέκ. 54.

24. Κὴ ὁ Μάρκος ὡσὰν τἄκουσε μικρὴ δουλειὰ τοῦ 'φάνη·
Καὶ ἄφρισε καὶ γείνηκε 'ς̀αν ἄγριο λιοντάρι·
44. 'Σὰν ἔκαμαν καὶ 'κίνησαν νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι.
Καὶ 'ς̀αν 'ξεφτέρυα πήγαιναν, 'ς̀αν ἀστραπὴ πηγαίνουν.

Λέων ὡς .. περὶ τ' ἀφρὸς ὀδόντας γίγνεται (Ἰλ. Υ, 164—8).
Ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γένετο (Ἰλ. Ο, 607).
Ὡς τίς τε λέων (Ἰλ. Ρ, 542). *Λέων ὥς* (Λ, 129).

Αὐτὸς δ' ὥστ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὤρτο (Ἰλ. Ν, 62).
Ἶρηκι ἐοικὼς ὠκέϊ (Ἰλ. Ο, 237. Π, 583).
Βῆ δ' ἴμεν ἀστεροπῇ ἐναλίγκιος (Ἰλ. Ν, 242).
Ἐναλίγκιον στεροπαῖσί τ' ἀκμὰν ποδῶν (Πίνδ. Ἴσθ. VIII, 83).

Π. Ἀραβαν. σελ. 310, 142.

Ἄνοιξε, γῆ, μέσα νάμπῶ, μέσα 'ς τὸ μαῦρο χῶμα,

Arn. Pass. σελ. 490, 79.

Ἄνοιξε, γῆ, κατάπιέ με, καὶ σκέπασέ με, χῶμα.

Γαῖα μέλαινα πᾶσι χάνοι (Ἰλ. Ρ, 416. Β, 699 Ζ, 281 κτλ.)·
Ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη.... χθόνα δύμεναι (Ἰλ. Ζ, 410 Ὀδ. Ω, 106).
Ἀλλά με τεθνειῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτοι (Ἰλ. Ζ, 464. Σ, 332)

Μ. Λελέκ. σελ. 155, στιχ. 20. Ῥαζέλου προοίμια μυρολ. σελ. 8. Ν. Πολίτ. νεοελλ. μυθ. Β'.

Ὁ θεὸς κρατεῖ τὴν ζυγαριὰ καὶ τὸν ντουνιὰ ζυγιάζει,
Ἄλλους 'ψηλώνει ἡ ζυγαριὰ κὴ ἄλλους τοὺς καταιβάζει.

Καὶ τότε δὴ χρύσεα πατὴρ (Ζεὺς) ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών, ῥέπε δ' αἴσιμον ἦμαρ Ἀχαιῶν·
Αἱ μὲν Ἀχαιῶν κῆρες ἐπὶ χθονὶ πολυβοτείρῃ
Ἑζέσθην· Τρώων δέ, πρὸς οὐρανὸν εὐρὺν ἄερθεν.
(Ἰλ. Θ, 69. Χ, 209. Πρβλ. Π, 658. Τ, 223).

Arn. Pass. CCCLXXIV, 8. Ν. Πολ. νεοελλ. μυθολ. σελ. 290.

Ἐψὲς ἐγὼ 'παντρεύτηκα, ἐψὲς ἀργὰ τὸ βράδυ,
Ὁ ᾅδης εἶν' ὁ ἄντρας μου, ἡ πλάκα ἡ πεθερά μου.

Ἅιδης νιν ὡς ἔοικε νυμφεύσει τάχα (Εὐρ. Ἰφ. ἐν Αὐλ. 461. πρβ. Ἡρ. Μαινόμ. 480—5. Ἄλκ. 760. Ὀρέστ. 1108. Ἀντιγ. 654)

Γ. Χασιώτ. VI, 14.

Ἀρβανιτιὰ μαζεύεται 'ς̀αν φύλλα, 'ς̀αν χορτάρια·

Λίην γὰρ φύλλοισιν ἐοικότες, ἢ ψαμμαθοισιν,
Ἔρχονται πεδίοιο, μαχησόμενοι περὶ ἄστυ (Ἰλ. Β, 800. 468. Πρβ. Ὀδ. Ι, 51).

Arn. Pass. C. 21.

Ψηλὴ φωνίτσα ἔβγαλε 'ς̀ἀν πετροχελιδόνι.
»Ποῦ εἶσαι, Τσόγκα μ' ἀδερφέ, Θανάσ' ἀγαπημένε,
Γύρισε πίσω, πάρτε με, πάρτε μου τὸ κεφαλι,
Νὰ μὴ τὸ πάρῃ ἡ Τουρκιὰ κὴ αὐτὸς ὁ Μουχουρντάρης,
Γιατ' ἔχ' ὀχτροὺς καὶ χαίρονται καὶ φίλους καὶ λυποῦνται.«

Pass. XXXVII. 12.

(Βλέπουν ὀχτροὶ καὶ χαίρονται, οἱ φίλοι καὶ λυποῦνται).

Δυσμενέσι μὲν χάρμα, κατηφείην δέ σοι αὐτῷ (Ἰλ. Γ, 51. Πρβ. Α, 256. Ζ, 82, Κ, 193 κτλ.)
Τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος (Ἰλ. Δ, 197 κτλ.)

Π. Ἀραβαντ. 86. 101. Arn. Pass LXXXI.

10 Ὁ Μῆτρος ἔγραψε γραφὴ κὴ ἔστειλε τοῦ Γληγόρη.
»*Γ'ληγόρη τί ζουρλάθηκες, σοῦ 'πῆρ' ὁ θεὸς τὴ γνῶσι.*
Κὴ ἀφῆκες τὰ λημέρια μας, τὸ πατρικό σου σπίτι; «—

Ἐκ γὰρ οἱ φρένας εἵλετο μητίετα Ζεύς (Ἰλ. Ι, 377, Ζ, 234. Ρ, 470. Σ, 311).
Ἐξ ἄρα δήτοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί (Ἰλ. Η, 360. Μ, 234 κτλ.).

Π. Ἀραβαντ. σελ. 319, στ. 270.

Ἀπὸ λιθάρ' ἔχεις καρδιά, καὶ δέν με ἐλεημονειέσαι.

Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο. (Ὀδ. Ψ, 103, Παραβλ. Ἰλ. Ω, 611).
Οὐδέ μοι αὐτῇ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων, (Ὀδ. Ε, 190).

Π. Ἀραβαντ. σελ. 310, στ. 129.

Κλαίω στεναζω 'ξαγρυπνῶ, τὸ στρῶμα δάκρυα βρέχω·

Λέξομαι εἰς εὐνήν, ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, (Ὀδ. Ρ, 102. Τ, 595).

Π. Ἀραβαντ. σελ. 306, στίχ. 69.

Καὶ κλαῖνε τὰ 'ματάκια μου καὶ τρέχουν 'ς̀ἀν τὴ βρύσι.

Pass. DCVII, 5.

Δυὸ βρύσες ἤτανε τὰ 'μάτια της.

Π. Ἀραβαντ. 35, 4.

Ποῦ κλαῖνε ποῦ μυριολογοῦν, ποῦ χύνουν μαῦρα δάκρυα·

Δάκρυα θερμὰ χέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ, (Ἰλ. Π, 3. Ι, 14 κ.τ.λ.).

Π. Ἀραβαντ. σελ. 308, στίχ. 97.

Ἔμαθα πῶς 'παντρεύτηκες μὲ 'γειά σου, μὲ χαρά σου

Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, (Ὀδ. Ω, 401).

Pass. CCXIX, 31.

Σκύφτουν τοῦ παίρνουν τὴν ποδιὰ καὶ τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι.

Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε χεῖρας, (Ἰλ. Ω, 478).

Π. Ἀραβαντ 158, 33. Arn. Pass. CCCX, α 37.

Κὴ ἡ πόρταις ἀπ' τὸν τρόμον τους ἀνοίξανε μονάχαις.

Αὐτόμαται δέ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς εἶχον Ὧραι, (Ἰλ. Ε, 749. Θ, 393).

Π. Ἀραβαντ. σελ. 185, στίχ. 1.

Ἀπ' ὅλα τἄστρα τοὐρανοῦ ἕνα 'νε ποῦ σοῦ 'μοιάζει,
Ἕνα ποῦ βγαίνει τὸ πρωὶ ὅταν γλυκοχαράζῃ.

Ἑκτορίδην ἀγαπητόν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῷ (Ἰλ. Ζ. 401. Παρβλ. Ω, 26).

Ν. Πολίτ. Νεοελλ. Μυθ 'Ανδρειωμ.

Τότε καταρωτήσαν τον πόθ' ἔν' ἡ γενιά του,
Καὶ πόθεν ἔν' ἡ ῥίζα του καὶ τὰ γεννητικά του.

Τέων δ' ἐξ εὔχεται εἶναι
Ἀνδρῶν; ποῦ δέ νυν οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα; (Ὀδ. Υ 193. Α, 406. Τ, 105, 162. κ.τ.λ.

Π. Ἀραβαντ 460. 159.

Ἀκόμα ὁ λόγος ἔστεκε, κὴ ὁ Τσαμαδὸς ἐφάνη,
Πατεῖ καὶ σειέται τὸ βουνό, κράζει κὴ ἀχᾶν οἱ λόγκοι.
Κὴ ὅταν ἄρχισε νὰ βγῇ ὅλα τὰ ὄρη τρέμαν.

Τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη,
Ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος. (Ἰλ. Ν, 18).
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί· (Ἰλ. Κ, 540).

Arn. Pass. CCXLVIII. 13.

Καὶ Βλαχοτσόγκας 'φώναξε ἀπὸ τὸ μοναστῆρι·
»Βάλτε φωτιὰ καὶ κάψετε τὸ Θοδωράκη Γρίβα.
Μπάχ καὶ τὸν πιάσωμ' ζωντανό, κομμάτια νὰ τὸν φᾶμε.«—

Αἴ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη
Ὠμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, (Ἰλ. Χ, 346, Παρβλ. Δ, 35).

Ζαμπ. 654. Arn. Pass. CXXXIX. 15.

Γλήγορα τ' ἁρματολίκι,
Γιατ' ἐρχόμαστε 'ς̀ἀν λύκοι.
Οἱ δέ, λύκοι ὡς θῦνον, (Ἰλ. Λ, 72).
Οἱ δέ, λύκοι ὡς ἐπόρουσαν, (Ἰλ. Δ, 471).

Π. Ἀραβαντ. 469. 470. Λελέκ. 10, 21.

Ἀσπρογιαλίζ' ἡ θάλασσα, σουρίζουν τὰ κατάρτια,
Σκώνονται κύματα βουνὰ χορεύει τὸ καράβι·
Γιόμωσ' ἡ θάλασσα παντὰ ἀντέννες καὶ κατάρτια,
Γιόμωσαν τἀκροθάλασσα ἀνθρώπινα κουφάρια·

Κύματά τε τροφόεντα, πελώρια, ἴσα οὔρεσιν (Ὀδ. Γ. 290. Λ, 242).
Θάλασσα δ' οὐκέτ' ἦν ἰδεῖν
Ναυαγίων πλήθουσα καὶ φόνου βροτῶν·
Ἀκταὶ δὲ νεκρῶν χοιράδες ἐπλήθυον (Αἰσχ. Πέρσ. 421).

Arn. Pass. CCCCXXXVII, 8.

Δὲν ἀγαπήσαμε κὴ ἐμεῖς ἀγάπη 'ς̀ἀν κὴ ἐσένα,
Μάχαμε σιδερῆ καρδιὰ, συκότια μαραμμένα.

Σιδήρειον νύ τοι ἦτορ (Ἰλ. Ω, 521).
Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός, (Ἰλ. Χ, 357. Ὀδ. Ψ, 172 κτλ.)

Ἑστία ἔτ. Ζ'. ἀριθμ. 315.

Ποτὲ δὲν θ' ἀποφύγωμεν τὴν βούλησι τῆς μοίρας.

Μοῖραν δ' οὔτινά φημι περυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν, (Ἰλ. Ζ. 488).

Μ. Λεγέκ. 51.

Ἕνα πουλάκι κάθησε 'ς τοῦ Ζήδρου τὸ κεφαλι,
Δὲν ἐλαλοῦσε 'ς̀ἀν πουλί, 'ς̀ἀν ὅλα τὰ πουλάκια,
Μόν' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλίτσα·

Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε (ἀετός) (Ὀδ. Τ, 545).

Arn. Pass. CXXIX. M. Λελέκ. 9, 23.

Τὸ στόμα τ' αἷμα γιόμωσε, τὰ χείλη του φαρμάκι,
Κὴ ἀκόμ' ἡ γλῶσσά του λαλεῖ καὶ τὴν καλή του κράζει.

Ἦλθεν ἀνὰ στόμα φοίνιον αἷμα (Ὀδ. Σ. 96).
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη (Ἰλ. Κ, 457).

Arn. Pars. GCCCIX, στίχ. 56.

Κη' ὁ μαῦρος ἐγονάτισε, κ' ἡ κόρη ἀπάν' εὐρέθη.
Τρέχει εὐθὺς 'σὰν ἄνεμος, Τοῦρκοι κρατοῦν τουφέκια.

Μηδὲ τὸν Μαῦρον εἶδανε, μηδὲ τὸν κονιαρτόν του.

Θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι (ἵπποι) (Ἰλ. Κ, 437).
Ξάνθον καὶ Βαλίον, τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην (Ἰλ. Π, 149).
Νῶϊ δὲ καί κεν ἅμα πνοιῇ Ζεφύροιο θέοιμεν (Ἰλ. Τ, 415).

Arn. Pass. XXXVII. M. Λελέκ. 17, 8.

Πέφτουν τὰ βόλια 'ς̀ἀν βροχή, τὰ τόπια 'ς̀ἀν χαλάζι,
Κὴ αὐτὰ τὰ λιανοτούφεκα 'ς̀ἀν ἄμμος τῆς θαλάσσης.

Τῶν δ', ὥστε νιφάδες χιόνος πίπτουσι θαμειαί, ...
Ὠ; τῶν ἀμφοτέρωσε λίθοι πωτῶντο θαμειαί. (Ἰλ. Μ, 278—287. Παρβλ. Τ, 357. Β, 800).

ΤΟ ΑΝΑΠΛΙ

Ζαμπ. 640, 53. Arn. Pass. CCXL.

»Ἀνάπλι, τί δὲν χαίρεσαι καὶ δὲν βαρεῖς παιγνίδια; «—
»Σὰν πῶς μοῦ λές νὰ χαίρωμαι καὶ νὰ βαρῶ παιγνίδια
Ὁποῦμ' 'Ανάπλι 'ξακουστό, κὴ 'Ανάπλι παινεμένο,
1. *Πῶχω τὰ τόπια γιὰ χαρά, τουφέκια γιὰ παιγνίδια·*
Καὶ σὺ μὲ θέλεις γιὰ ῥαγιά, μὲ θὲς χαρατσωμένο, «
»Ἀνάπλι, δός τα τὰ κλειδιά, 'Ανάπλι παραδόσου,
Γιατ' ὅσο αἷμα κὴ ἂν χυθῇ, θὰ τὄχης 'ς τὸ λαιμό σου.«—
»Δὲν παραδίνω 'γὼ κλειδιὰ καὶ δὲν ἔχω χαμπέρι·
'Σ τὸ Παλαμῆδι κρέμονται καὶ σύρε νὰ τὰ πάρῃς.«—

1. Ἀλλά μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρετμοι φίλαι ἦσαν,
Καὶ πόλεμοι, καὶ ἄκοντες εὔξεστοι καὶ ὀϊστοί, (Ὀδ. Ξ, 224).

Τοῖς ἀνωτέρω προσθετέαι καὶ αἱ ἑπόμεναι δημώδεις φράσεις.

Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ.
Ζεὺς τό γε ἀλεξήσειε (Ὀδ. Γ, 346).

Ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του.
Καὶ κὲν οἱ ὑπέρσχοι χεῖρα Κρονίων. (Ὀδ. Ξ, 184).

Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὸ χέρι του.
Μάλα γὰρ ἔθεν Εὐρώπα Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε (Ἰλ. Ι, 419).

Ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τὸ πλερώσῃ.
Ζεὺς τίσαιτο (Ὀδ. Ν, 213).

Ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ· ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ κάμῃ.
Μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν (Ὀδ. Υ, 344).

Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ χαρίσῃ ὅ,τι θέλεις κ' ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου.
Ζεὺς τοι δοίη. . . ὅ,ττι μάλιστ' ἐθέλεις, καί σοι φίλον ἔπλετο θυμῷ (Ὀδ. Σ, 111. Β, 34. Ζ, 180 κτλ.).

Τὸ κακὸ ποῦ ἔκαμες θὰ σπάσῃ 'στὸ κεφαλι σου.
Ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις, (Ὀδ. Τ. 92. Χ, 218).

Γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ γονιοῦ σου.
Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς. . . . σῶν τε τοκήων (Ἰλ. Χ, 338).

Νὰ μοῦ κόψουν τὸ κεφάλι ἂν δέν. . .
Αὐτίκ' ἔπειτα ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φὼς
Εἰμὴ ἐγώ. . . (Ὀδ. Π, 102).

Τὰ λόγιά σου αὐτὰ μοῦ τρῶν τὴν καρδιά.
Ἥτε (ἠοιδὴ) αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ τείρει (Ὀδ.Α,341).

Ὅποιου τοῦ λέει ἡ καρδιά, ἂς ἔλθῃ ἐδῶ νὰ δοκιμάσῃ·
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη θυμός τε κελεύει,
Δεῦρ' ἄγε πειραθήτω. (Ὀδ. Θ, 204. Ἰλ. Η, 74).

(Ἀκολουθεῖ γλωσσάριον ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ "ΤΟΥ ΜΟΡΕΩΣ" ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ "ΜΟΡΕΑΣ"

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΣΥΛΛΟΓΩ 'ΠΑΡΝΑΣΣΩ'

ΠΑΡ'
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ,
ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ, ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

§ ι'. Τὸ φρούριον τοῦ Ποντικοῦ ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους διατηρηθὲν κατεστράφη· ἤδη δὲ διασώζονται μόνον τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, ἅπερ καὶ ἐπεσκέφθην· συνίστανται δ' ἐξ ἑνὸς προμαχῶνος λίαν στερεοῦ πρὸς τὸ Β. μέρος κειμένου, καὶ ἔκ τινος μέρους τειχῶν, ἅτινα περιέκλειον σύμπαντα τὸν λόφον, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν κλιτύας ἔκειτο ἡ πόλις, ἐπεκτεινομένη τὸ πάλαι μέχρι τοῦ λιμένος· κατὰ δὲ τὸν Μεσαιῶνα περιορισθεῖσα εἰς τὰ ἔνδοθεν τῶν τειχῶν μόνον, κατήντησε πολὺ μικρὰ καὶ ἄσημος, ὡς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἐρειπίων διαφόρων οἰκιῶν[1]· νῦν διατελεῖ ἔρημος, καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἀληθὴς φωλεὰ ποντικῶν μόνον· ὁ δὲ λιμὴν αὐτῆς ἀποκατέστη ἄχρηστος μετὰ τὴν τοῦ ἑτέρου κατασκευήν, ἤτοι τοῦ «*Κατακώλου*» *τοῦ ἀλιμένου χωρίου*», κατὰ Θουκυδίδην (ἔνθ' ἀνωτέρω) ἔνθεν ἀνέβησαν οἱ Μεσσήνιοι εἰς Φειάν (τὸ Ποντικόκαστρον) καὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν, καθὰ εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Τὸ δὲ Κατακωλον, λέγει ὁ κ. Σάθας, ὠνομάσθη οὕτως ὑπό τινος Βυζαντινοῦ Τιμαριώτου, ἀνήκοντος τῇ στρατιωτικῇ οἰκογενείᾳ, τῇ «*Καταχαλῶν*» ὀνομαζομένῃ, ἥτις παρὰ τῇ Βυζαντινῇ Ἱστορίᾳ φαίνεται σπουδαίως ἐπενεργήσασα[2].

§ ιά. Ὅπως δὲ ἐν Ποντικοκάστρῳ ὑπῆρχον αἱ ἀρχαῖαι Φειαί, ὡς ἀπεδείχθη ἀριδήλως ἀνωτέρω, οὕτως ἐν τῷ ἰχθυοτροφείῳ τῆς «*Μουρηᾶς*» τοῦ Πύργου ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις «*Λετρῖνοι*», καὶ οὐχ ἡ Μοραΐα, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Σάθας. Ὅτι δ' ὑπῆρχον οἱ «*Λετρῖνοι*» ἐν τῇ λίμνῃ «*Μουρηᾶς*», σαφέστατα ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Παυσανίου, λέγοντος τάδε· «Εἰ δὲ » ἐλθεῖν εἰς Ἦλιν διὰ τοῦ πεδίου θελήσειας, σταδίους μὲν » εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐς Λετρίνους ἕξεις, ὀγδοήκοντα δὲ ἐκ Λε» τρίνων καὶ ἑκατὸν ἐπὶ Ἦλιν. Τὸ μὲν δὴ ἐξ ἀρχῆς πόλισμα » ἦν οἱ Λετρῖνοι, καὶ Λετρεὺς ὁ Πέλοπος ἐγεγόνει σφίσιν οἰκι» στής· ἐπ' ἐμοῦ δὲ οἰκήματα τε ἐλείπετο ὀλίγα καὶ Ἀλφειαίας » Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἐν ναῷ· γενέσθαι δὲ τὴν ἐπίκλησιν τῇ θεῷ » λέγουσιν ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἐρασθῆναι τῆς Ἀρτέμιδος τὸν » Ἀλφειόν, ἐρασθέντα δέ, ὡς ἐπέγνω μὴ γενήσεσθαι οἱ διὰ » πειθοῦς καὶ δεήσεως τὸν γάμον, ἐπιτολμᾷν ὡς βιασόμενον » τὴν θεόν, καὶ αὐτὸν ἐς παννυχίδα ἐς Λετρίνους ἐλθεῖν ὑπο » αὐτῆς τε ἀγομένην τῆς Ἀρτέμιδος καὶ Νυμφῶν, αἷς παίζων » συνῆν αὐτῇ· τὴν δέ, ἐν ὑπονοίᾳ γὰρ τοῦ Ἀλφειοῦ τὴν ἐπι» βουλὴν ἔχειν, ἀλείψασθαι τὸ πρόσωπον πηλῷ καὶ αὐτὴν » καὶ ὅσαι τῶν νυμφῶν παρῆσαν, καὶ τὸν Ἀλφειόν, ὡς ἐπῆλ» θεν, οὐκ ἔχειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρῖναι τὴν Ἄρτε» μιν, ἅτε δὲ οὐ διαγινώσκοντα ἀπελθεῖν ἐπὶ ἀπράκτῳ τῷ ἐγ» χειρήματι· Λετριναῖοι μὲν δὴ Ἀλφειαίαν ἐκάλουν τὴν θεὸν » ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τῷ εἰς αὐτὴν ἔρωτι· οἱ δὲ Ἠλεῖοι, φιλία » γὰρ σφίσιν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς εἰς Λετριναίους, τὰ παρὰ » σφίσιν Ἀρτέμιδος εἰς τιμὴν τῇ Ἐλαφιαίᾳ καθεστηκότα, εἰς » Λετρίνους τε μετήγαγον καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ἐνόμισαν τῇ Ἀλ» φειαίᾳ δρᾶν, καὶ οὕτω τὴν Ἀλφειαίαν θεὸν Ἐλαφιαίαν » ἀνὰ χρόνον ἐξενίκησεν ὀνομασθῆναι· Ἐλαφιαίαν δὲ ἐκάλουν » οἱ Ἠλεῖοι τὴν Ἄρτεμιν ἐπὶ τῶν ἐλάφων, ἐμοὶ δοκεῖν, τῇ » θήρᾳ· αὐτοὶ δὲ γυναικὸς ἐπιχωρίας ὄνομα εἶναι τὴν Ἐλά» φιον, καὶ ὑπὸ ταύτης τραφῆναι τὴν Ἄρτεμίν φασι· *Λε» τρῖνων δὲ ὅσον τε ἐξ ἀπωτέρω σταδίοις ἐστὶν ἀέραος* » *Λίμνη» τριῶν που τὴν διάμετρον σταδίων μάλιστα*»[1] Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι *ἀέραος Λίμνη* ἦνε, ἡ λίμνη, ἡ κειμένη παρὰ τὴν κώμην «*Ἅγιον Ἰωάννην*» *καὶ περιέχουσα* τὸ Ἰχθυοτροφεῖον «*Μουρηᾶς*». Ὅτι ἓξ στάδια τῳόντι ἀπέχει ἡ κώμη αὕτη ἀπὸ τὴν λίμνην. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ λίμνη αὕτη τὸν μὲν χειμῶνα ἐπεκτείνεται εἰς ἰκαγὴν ἀπόστασιν διὰ τὴν ἐν αὐτῇ εἰσροὴν πάντων τῶν ἐκ τῶν πέριξ ῥυακίων καὶ ποταμίσκων, ἰδίᾳ δ' ὁσάκις πλημμυρεῖ ὁ Ἀλφειός, ὅστις κατακλύζων ἐνίοτε ἅπασαν τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα τοῦ Πύργου εἰσορμᾷ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λίμνην, ἐξ ἧς, ἀφ' οὗ ἐπισωρεύσῃ πληθὺν ἰλύος καὶ πηλοῦ ἀνὰ τὴν πεδιάδα τῶν Λετρίνων, ἐπαναστρέφει ἥσυχος ὁ ἐρωτύλος Ἀλφειὸς εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κατὰ τῆς Ἀλφειαίας Ἀρτέμιδος ἐν Λετρίνοις ἐπιδρομῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐνταῦθα λίαν ἐπιτυχῆς φαίνεται ἡ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Kreüzer συμβολικὴ ἑρμηνεία τῶν Ἑλληνικῶν μύθων[2], ὧν εἷς καὶ ὁ τῶν Λετρί-

1) Τῷ 1391 δὲν εἶχεν εἰμὴ 30 οἰκίας ἢ καλύβας. hopf chronique Graecoroman. p. 230.

2) Monum. hirtor. hellen prefäcio, καὶ τὰ λοιπά.—ὑπὸ Κ. Σάθα.

1) Παυσαν. Ἠλειακ. Β'. VI. XXII, 5, 8, 11.

2) Τοὺς μύθους τούτους πρὸ τῶν νεωτέρων σοφῶν ἡρμήνευσαν ἀλληγορικῶς οἱ ἀρχαῖοι Εὐήμερος ὁ Μεσσήνιος, Παλαίφατος καὶ Φουρνοῦτος κλ.

νων περὶ τῆς Ἀρτέμιδος, πηλῷ ἀλειψάσης τὸ πρόσωπον, ὅπως μὴ διακρίνῃ αὐτὴν τῶν λοιπῶν νυμφῶν ὁ ὁρμητικὸς Ἀλφειός. Ζωηρότατα ἐξεικονίζεται ἐνταῦθα τὸ φυσικὸν γεγονὸς τῆς πλημμύρας τοῦ Ἀλφειοῦ διὰ τῆς φυσικῆς ἀλληγορικῆς γλώσσης τῶν παναρχαίων κατοίκων τῆς ἑστίας τῶν Πελοπιδῶν.

§ ιβ'. Ἀλλ' ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο, ἡ κατὰ Σάθαν «*Μαργάλα*» ἡ μετὰ ταῦτα «*Μοραία*». Ἐὰν λοιπὸν ἡ πόλις αὕτη πράγματι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα, ὁ Παυσανίας βεβαίως ἤθελεν εἰπεῖν, ὅτι τῶν Μαργαλῶν ἀπωτέρω ὅσον ἓξ στάδια ἐστὶν ἡ «*ἀέραος Λίμνη*». Ἀπέναντι λοιπὸν τοιαύτης σαφοῦς περὶ Λετρίνων μαρτυρίας τοῦ Παυσανίου, οὐδεὶς εὐλόγως ἔχει ἐπιστημονικόν τι ἀντιταξαι, οὐδ' ἐν ἐπιστημονικῇ εὐθύτητι τολμήσει νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς Λετρίνους διὰ τῶν Μαργαλῶν. Τοιαύτας αὐθαιρέτους ἐξ εἰκασίας ἀντικαταστάσεις αἱ χάριν ἀποπνέουσαι Μοῦσαι οὐκ ἐπιτρέπουσιν· αἱ δ' ἐπιτόπιοι ἔρευναι ὅλως ἀποκρούουσιν. Ἐνταῦθα παραδέχονται, ὅτι ὑπῆρξαν οἱ Λετρῖνοι καὶ οἱ σοφοὶ τῶν Εὐρωπαίων, οἷον ὁ Leace[1], ὁ Buchon[2], Kurtius[3] Emile Jsambert[4], καὶ ἄλλοι, οἵπερ ἐπεσκέφθησαν τὰ ἐν αὐτῇ τῇ θέσει ἐρείπια, ἅπερ εἴδομεν καὶ ἡμεῖς· παρετηρήσαμεν ὅμως ὅτι τὸ ἰχθυοτροφεῖον ἔκειτο ἄλλοτε πρὸς Α. τῆς λίμνης ἄνωθεν καὶ πρὸς Α. τῆς θέσεως «*Φρασινιᾶς*», ὅπου σήμερον λέγεται «*Παλαιὸ-Βίβαρο*», καὶ πέραν τούτου ὑπάρχει θέσις, καλουμένη «*Μαρμαριῶτις*», διὰ τὰ ἐκεῖ φαινόμενα ἐν τοῖς ὕδασι μάρμαρα, ἐρείπια ὄντα ἀρχαῖα. Πρὸς Μεσημβρίαν δὲ τοῦ χωρίου «*Ἁγίου Ἰωάννου*» ὑπαρχει θέσις καλουμένη «*Παλαιὰ Ντονάρα*», ἔνθα τὰ διαπλέοντα τὴν λίμνην πλοιάρια προσωρμίζοντο καὶ τοὺς ἰχθῦς ἄλλοτε ἀπεβίβαζον· τὸ δὲ σημερινὸν ἰχθυοτροφεῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν παλαιὰν θέσιν. Παρὰ δὲ τὴν λίμνην ὑπάρχουσι καὶ ἄμπελοι, κτήματα τοῦ Μοναστηρίου «*Σκαφιδιᾶς*», ἐν αἷς εὑρέθησαν τάφοι, διάφορα κτερίσματα ἐμπεριέχοντες, πωληθέντα εἰς τὸν ἀρχαιοκάπηλον, Κουτσοῦκον, ἐπικαλούμενον, ἐκ Δημητζάνης δὲ καταγόμενον· ὡσαύτως πρὸς Δ. τοῦ χωρίου «*Ἁγίου Ἰωάννου*» ἐπὶ λόφου, μακρὰν 10'. τῆς ὥρας ἀπέχοντος, εἰς θέσιν «*Μουρίτσα*» εὑρέθησαν καὶ ἄλλα κτερίσματα διάφορα, ἐν οἷς καὶ ὄφις χαλκοῦς, ἔχων τέσσαρας ἕλικας· τοῦτον εἶδον καὶ ἐγὼ παρὰ τῷ ἐν «*Σκουροχωρίῳ*»[5] οἰκοῦντι Γρηγορίῳ Μπαστιάδῃ ἐπικαλουμένῳ· ἦνε δ' ἀρκετὰ περίεργος ὁ ὄφις οὗτος διά τε τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν μορφὴν αὐτοῦ· ἀντὶ ὀφθαλμῶν ἔχει δύο μαργαρίτας μικρούς, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἀπώλετο· εὑρέθη δ' ἐν τῷ χωρίῳ «*Ἁγίῳ Ἰωάννῃ*» καὶ ψέλλιόν τι βυζαντινόν, ἐν ᾧ ἀνέγνων διὰ μικροσκοπίου τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν, ἔχουσαν σταυρὸν ἐν τῇ ἀρχῇ, οὑτωσὶ

✠ ΚΥΡ. . . . ΚΟ" ΗΤΧΕ» ΘΙΤ
Η ΦΟΡΟΥCΑ.

Ἐντελῶς ὅμως τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω· διότι πολλὰ τῶν γραμμάτων ἦσαν ἐξηλειμμένα. Ἀλλὰ καὶ τμῆμα μεγάλου ἀγάλματος εὑρέθη, κατὰ τὸν κ. Ῥαγκαβῆν[1] ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ πρό τινος καιροῦ. Καὶ ἄλλα παντοῖα δυνατὸν ἀνευρεθῆναι δι' ἀνασκαφῶν ἐν τῷ μέλλοντι.

§ ιγ'. Εἰς ποίαν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν «*Μουρηᾶ*» ἡ λίμνη τῶν Λετρίνων, καὶ πότε κατεστράφη ἡ πόλις αὕτη, ἀγνοεῖται· ὡσαύτως ἄγνωστον τὸ αἴτιον, ἐξ οὗ ἀπεδόθη τῇ λίμνῃ τὸ ὄνομα τοῦτο· διότι πολλαχοῦ τῆς Ἠλείας ἁπαντᾷ τὸ ὄνομα «*Μουρηᾶ*», καὶ οὐχὶ μόνον ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ· π. χ. ἐπὶ λόφου τοῦ χωρίου «*Ἁγίου Ἰωάννου*» ἔνθα ἡ «*Μουρίτσα*», ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω· ἐπὶ θέσεώς τινος «*Χάνι τῆς Μουρηᾶς*» καλουμένης, ὑπερθεν δὲ τῶν Ὀλυμπίων, καὶ οὐκ ὀλίγον μακρὰν τῆς Ἄλτεως, ὑπερκειμένης κτλ. κτλ. Ἐκ τούτων λοιπὸν πρόδηλον καθίσταται, ὅτι τὸ ὄνομα «*Μουρηᾶ*» δὲν περιορίζεται εἰς ἕνα μόνον χῶρον, ἢ εἰς μίαν μόνην θέσιν, ἀλλ' εἰς πολλὰς ὡρισμένας θέσεις, καὶ ταύτας, τὸ δὴ περίεργον, ἐν αὐτῇ τῇ Ἠλείᾳ κειμένας, καὶ διαφόρους ἀποστάσεις πρὸς ἀλλήλας ἐχούσας. Ἀλλὰ καὶ εἰς διαφόρους χώρας τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου κειμένας· μὴ ἐλλείπουσι θέσεις ἔχουσαι τὴν ὀνομασίαν ταύτην; ὥστε πίπτε ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ὑπόθεσις αὕτη τοῦ κ. Σάθα· πρὸς ἑρμηνείαν δὲ τῶν διαφόρων τούτων ὀνομασιῶν τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος οὐδ' ἡ πανάκεια τοῦ σοφοῦ lingenthal ἐπαρκεῖ, οὔτε τοῦ κ. Σάθα αἱ ἐξ ἀλλοιώσεως ἐν τοῖς ὀνόμασι γραμμάτων ἐτημυγορίαι.

§ ιδ'. Ἐξεταστέον λοιπὸν καὶ τὴν ἐκ τοιούτων ἐξαλλοιώσεων τῶν γραμμάτων τῆς ἀρχαίας «*Μαργάλας*» προελθοῦσαν ὀνομασίαν «*Μοραίαν*», τὸ τρίτον τῶν δεινῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ κ. Σάθα.

Παραλείπω νὰ ἐξετάσω ἐνταῦθα: κατὰ πόσον ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐρευναις αἱ τοιαῦται τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων ἐξαλλοιώσεις συμβάλλονται εἰς τὴν λύσιν τῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων· παρατηρῶ μόνον τὸ οὐσιωδέστατον ὅτι ὁ Ξενοφῶν, ὁ μόνος ἀρμόδιος πρὸς τοῦτο, αἴρει πᾶσαν τὴν βαρύτητα τῆς μεταμορφώσεως τοῦ ὀνόματος τούτου· διότι τὴν ἀρχαίαν πόλιν «*Μαργανεῖς*» θεωρεῖ Τριφυλιακήν, οὐχὶ δ' Ἠλειακήν, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἂν δ' ἄλλοι συγγραφεῖς, μεταγενέστεροι τοῦ Ξενοφῶντος, θεωροῦσι ταύτην Ἠλειακήν, ὡς ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, καὶ ταύτην ἐξηλλοιωμένην τῇ μορφῇ ἐπ' ὀλίγον, οὐδὲν πρὸς τοῦτο· διότι ὁ Ξενοφῶν διὰ τὴν ἐν τῇ Σκιλλοῦντι (ταῦν Κρέστενα) διατριβὴν αὐτοῦ, ἔνθα εἶχε κτήματα, παραχωρηθέντα ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων αὐτῷ, ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς Ἱστορίας,—ἦν εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ τὰς θέσεις τῶν πόλεων περὶ ὧν γράφει, καὶ τὰς πολιτειακὰς σχέσεις αὐτῶν· ὥστε ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀποτελεῖ αὐθεντείαν (autaurité) ἀναμ-

1) Leace Morea, 11, 118.

2) Grec.. Continantal. p. 503.

3) Kurt. pelopon. pag. 72—73. édit. Tothae. 1852.

4) Itineraire. pag. 843.

5) Ἐν Σκουροχωρίῳ ὑπάρχουσι πηγαὶ θειώδεις, ἄξιαι ἐρεύνης.

1) Ῥαγκαβῆ Ἑλλην. Τόμ. β'. σελ. 158.

φισβήτητον, καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν θέσιν μιᾶς τινος τοποθέτησιν ἄλλης πόλεως, ὡς π. χ. εἰς τὴν θέσιν τῶν Λετρίνων τὴν τοποθέτησιν τῶν Μαργανῶν· διότι τὴν θέσιν τῶν Λετρίνων τοὐλάχιστον σαφέστατα καταδείκνυσιν ὁ Παυσανίας, ἐν ᾧ τῶν Μαργανῶν τὴν θέσιν τίς προσδιορίζει ἐν τοσαύτῃ περιγραφικῇ ἀκριβείᾳ, ὅσον ὁ Παυσανίας τὴν τῶν Λετρίνων; Λίαν τολμηρὸν κατ' ἀκολουθίαν ἵνα νὰ παραλίπωμεν τὰς σαφεῖς μαρτυρίας καὶ περιγραφὰς τῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα δοκίμων συγγραφέων, καὶ νὰ ἐπιδιδώμεθα εἰς εἰκασίας, ἔστω καὶ ὑπό τινος τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸ φαινόμενον δικαιολογουμένας. Ἔπειτα οἱ Λετρῖνοι ἐσώζοντο ἕως τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου, οἱ δὲ Μαργανεῖς ἄγνωστον ἕως εἰς ποίαν ἑκατονταετηρίδα ἐσώζοντο Π. Χ. ἢ Μ. Χ. Ἂν λοιπὸν πρέπει νὰ δίδωμεν πίστιν εἰς τὰς μεταβολὰς καὶ ἐξαλλοιώσεις τῶν γραμμάτων καὶ συνεπῶς τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων, — εὐλογοφανέστερον δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν μεταβολὰς γραμμάτων καὶ ὀνομάτων εἰς σωζομένων πόλεων ὀνόματα ἢ εἰς πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐξαφανισθέντα καὶ ταῦτα ἄνευ ἀνάγκης ἀναποφεύκτου, μάλιστα ὁσάκις παρουσιάζεται ἑτέρα περίστασις τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος φυσικωτέρα, δικαιοτέρα, καὶ κατ' ἀκολουθίαν μὴ ἐπιτρέπουσα καταφύγια εἰς εἰκασίας, οἵα ἐπεφάνη ἐσχάτως ἡ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς «Ἠοργιᾶς» (Μορjοτάδας) περίστασις, ἥτις λύει πάσας τὰς δυσκολίας, τοὐλάχιστον ἕως οὗ εὕρωμεν καλλιτέραν λύσιν, ἀνταποκρινομένην εἰς ἁπάσας τὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις. Φρονῶ δὲ ὅτι ὁ κ. Σάθας, εἰ ἐγίνωσκε τὴν ἀνακάλυψιν τῆς «Μορjοτάδας» πρότερον, δὲν ἤθελε προβῆ εἰς τοιαῦτα διαβήματα ἐπιστημονικῶν συνδυασμῶν θεωριῶν ἥκιστα ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς μακρὰν τῆς πατρίδος γινομένας τοπογραφικὰς ἐρεύνας, αἵτινες ὅσον φαίνονται ἐπιτυγχανουσαι ἐν πολλοῖς ἄλλοις, τόσον ἄστοχοι κρίνονται ἐν τοῖς Τοπογραφικοῖς, παρ' οἷς αἱ ἐπιτόπιοι ἔρευναι, ἐπανειλημμένως γινόμεναι, καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐπιστημονικῆς καὶ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ ἐπιχειρούμεναι, δύνανται νὰ ἐπενέγκωσιν αἴσια τ' ἀποτελέσματα.

ιε'. Ἐξ ἁπάντων τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων συνάγεται τὸ πόρισμα: ὅτι ἐκ τῶν τριῶν δεινῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ κ. Σάθα, οὐδὲν δύναται νὰ ὑποστῇ ἐμβριθῆ, σοβαραν, «Κριτικήν», ἀνάλυσιν· οὐδὲν δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν τοῦ «Κριτικοῦ χωνευτηρίου» διϋλισμόν· ἄρδην δ' ἀνατρέπεται ἡ γνώμη αὐτοῦ: ὅτι

α'. ἡ Μυούπολις ἔκειτο ἐν Ποντικοκάστρῳ· ἀνάπλασμα δὲ φανταsίας Βυζαντινῆς ἦν ἡ ἀναπαράστασις τοιαύτης πόλεως ἐν Ἠλείᾳ.

β'. Ὅτι παρὰ τὴν λίμνην «Μουρjὰν» τοῦ Πύργου[1], ἔκειτο ἡ «Μοραία».

γ'. Ὅτι ἐκ τῶν «Ἠαργανῶν» προῆλθεν ἡ ὀνομασία «Μοραία», ἐξ αὐθαιρέτου ἀλλοιώσεως τῶν γραμμάτων.

Ἄρα δυοῖν θάτερον φαίνεται νῦν παραδεκτόν: ἢ ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως «Μοριᾶς», ἧς ἐρείπεια ἀνεκάλυψα ἐν «Μορjοτάδι» Κυπαρισσίας, ἢ ἐκ τοῦ μεγάλου ἄλσους τῶν «μοριῶν» τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὅπερ καὶ «Μοριά», ὡς περιληπτικόν, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐπωνομάζετο ἴσως, ὡς διατηρούντων αὐτό, δι' οὗς λόγους προείπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν—λέγω, ὅτι προῆλθεν ἡ ὀνομασία τοῦ «Μωρέως» τῶν Φράγκων, ἢ «Μοριᾶς», κατὰ τὴν κοινὴν καὶ δημώδη ἔκφρασιν τῶν Ἑλλήνων· ἄλλο ἡμῖν πλέον οὐ μένει πρὸς παραδοχήν, ἀλλ' ἐννοεῖται παραδοχὴν ἀνάλογον τῇ σημερινῇ στάσει τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ ἀνακαλύψεων. Καὶ τοῦτο προέκειτο νὰ ἀποδείξωμεν.

Ἔγραφον ἐν Πειραιεῖ 31 Ἰαν. 1889.

1) Τὸ ὄνομα «Πύργος» τῆς πρωτευούσης τῆς Ἠλείας, προῆλθεν ἐκ τοῦ μεσαιωνικοῦ πύργου τοῦ περιφήμου προεστῶτος (α γ ι ὰ ν—Β ι λ α έ τ η) Τ σ ο ρ ο τ ᾶ—μ π έ η, χριστιανοῦ Κοτζιάμπαση, περὶ οὗ ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ ἡμῖν ὁ λόγος ἔσται.

Η ΕΡΙΣ

ΤΟΥ DE BROSSES ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΟΛΤΑΙΡΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ CUNISSET CARNOT (REVUE DES DEUX MONDES 1888 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 15)

Ὁ Sainte Beuve εἶπεν ὅτι, «ὁ πρόεδρος de Brosses, ὁ θαυμάσιον πνεῦμα καὶ ζωηρὰν καὶ λεπτὴν καλαισθησίαν κεκτημένος καὶ μεγαλοφυᾶ ἔργα συγγράψας, ἐν γένει δὲν εἶνε ὅσον ἔπρεπε γνωστός. Ἔνδοξον καὶ δημοτικὸν ὂν ἐν Βουργουνδίᾳ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἔλαβεν ἐν τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ ἐν τῇ μνήμῃ πάντων τὴν θέσιν, ἧς εἶνε ἄξιος. Αἰτία τούτου εἶνε ὅτι δὲν ἔζησεν ἐν Παρισίοις, καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρξεν εἷς τῶν τελευταίων μεγάλων ἀντιπροσώπων τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς ἐπαρχιακῆς γραμματείας τῆς ἀρχαίας Γαλλίας. . . ,. Παρέμεινεν μέγας μόνον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ.» Ἡ ἐπὶ τούτῳ ἐκφραζομένη λύπη, εἶναι τόσον δικαία, ὅσον καὶ ἀκριβής, ἀλλ' ὁ Sainte Beuve, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς σήμερον πρὸς ἄνδρα, ὅστις ἐφειλκύσατο λίαν ζωηρὰν τὴν προσοχὴν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς νέας ἐπιστήμης ἀφῄρεσε τὰ ἔργα τοῦ de Brosses, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἑαυτῶν θελγήτρων.—Ἐπιτήδειος καὶ ἐνεργητικὸς πολιτικὸς ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὁ de Brosses, ἡ ψυχὴ τῆς ἀντιστάσεως εἰς τὴν πάλην τῶν δικαστηρίων[1]), ἐναντίον τῆς βασιλικῆς δυναμεως. Εἶνε συγγραφεὺς ἀξιαγαστος, πολυμαθὴς ὅσον καὶ ἄνθρωπος τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐρασιτέχνης λίαν πεφωτισμένος, παρατηροῦμεν δ' αὐτὸν ἐν

1) Δικαστήριον μετεφράσαμεν τὸ Parlement, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκριβῶς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν σημερινὴν ἐκδοχήν, διότι μετεῖχεν καὶ δικαιωμάτων, ἅπερ ἀσκεῖ σήμερον ἡ βουλή.

τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, ἀπτόμενον τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν, μετ' ἴσης ἁρμοδιότητος, ἡ δὲ μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφία ἐπιζητεῖται ὑπὸ παντων ὅσοι ἐν Εὐρώπῃ λογίζονται ὡς ἔξοχοι διανοιαι.—Καὶ ὅμως, ἐὰν ἀδιακριτος τύχῃ δὲν εἶχε παραδώσῃ τὰς «ἐξ Ἰταλίας γραφείσας οἰκιακὰς ἐπιστολὰς» Lettres familières ecrites d'italie, εἰς τὴν δημοσιότητα, τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς γαλλικῆς εὐθυμίας, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐφυοῦς κριτικῆς τοῦ de Brosses θὰ εἶχεν ἴσως ἐντελῶς λησμονηθῇ τὴν σήμερον[1]. Οἱ μεταγενέστεροι εἶναι ἄδικοι· ὁ πρόεδρος εἶνε ἄξιος μείζονος σεβασμοῦ τοῦ ἀπονεμομένου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ὑπὸ πάντων, ὅσοι ἀνέγνωσαν τὰς ἐξ Ἰταλίας ἐπιστολὰς αὐτοῦ, καὶ οἵτινες δὲν γνωρίζουσιν αὐτὸν ἄλλως. Τὰ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα, ἡ μεγάλη ἔκδοσις τοῦ Σαλλουστίου, «la Formation mécanique du langage» «l' histoire des navigations aux terres australes» «le Culte des dieux-fétiches» κτλ. πλῆθος ὑπομνημάτων, ἃ ἀπηύθυνεν εἰς τὰς Ἀκαδημίας, καὶ εἰς τοὺς σοφοὺς συλλόγους περὶ παντὸς θέματος, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν παντὸς πεπαιδευμένου συγχρόνου. Ἡ ἔκτασις καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν σχέσεων αὐτοῦ, ὁ ἀληθῶς ἡγεμονικὸς βίος αὐτοῦ, ἡ πρὸς τὸν Βολταῖρον πάλη, ἥτις διήρεσεν τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων, ταῦτα πάντα συνετέλεσαν ὅπως παράσχωσιν αὐτῷ θέσιν σπουδαίαν, κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς XVIIIῊ ἑκατονταετηρίδος. Νομίζω λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐκ τοῦ XIX αἰῶνος πλέον ἢ ταύτην τὴν ἀδιαφορίαν, εἰς ἣν φαίνεται περιπεσών, καὶ εἶνε δίκαιον νὰ διαμαρτύρεταί τις σήμερον ἐναντίον ἀδίκου λήθης

I.

Αἱ λογομαχίαι τοῦ προέδρου πρὸς τὸν Βολταῖρον ὑπῆρξαν μακραὶ καὶ λυπηραί. Ὁ de Brosses ἐνίκησε μὲν ἀλλὰ θὰ ἴδωμεν μεθ' ὁποίων θυσιῶν. Ὁ Sainte Beuve πρὶν δείξῃ τὸ πρόσωπον, ὃ παρέστησεν ὁ Βολταῖρος κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, λαμβάνει ῥητορικήν τινα προφύλαξιν: «Ὧν «βέβαιος, λέγει, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὀφειλομένου θαυμασμοῦ εἰς τὴν ζωηροτάτην διάνοιαν, εἰς τὴν θαυμασιωτάτην εὐφυΐαν, θὰ εἶμαι ἧττον ἐστενοχωρημένος, ἐὰν ὁμιλήσω περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δείξω τοῦτον ἐν τῇ ταπεινότητι αὐτοῦ». Ἂς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ὀχυρωθῶμεν ὄπισθεν τοῦ Sainte Beuve, καὶ νὰ ποιήσωμεν τὴν αὐτὴν μετ' αὐτοῦ ὁμολογίαν, διότι αἰσθανόμεθα καλῶς ὅτι, ὡς αὐτὸς λαμβανομεν καὶ ἡμεῖς τὸ μέρος τοῦ προέδρου. Οὕτως ἔπραξαν οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Βουργουνδιοι, οἵτινες ἅπαντες σχεδόν, οἷον ὁ Buffon, ὁ Piron, ὁ Clément, ὁ Crébillon, ὁ Casotte, ὁ Montilet, ὁ Lacher, καὶ πρὸ παντων ὁ τόσον ἀμαυρωθεὶς Patouillet, ἐγένοντο ἐχθροὶ τοῦ Βολταίρου. Θὰ ὑπῆρχεν ἴσως, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τῆς μνησικακίας ταύτης ἀλληλεγγύη τις συμπατριωτῶν. Ἀλλὰ προτοῦ νὰ δείξωμεν τὸν de Brosses εἰς συμπλοκὴν μετὰ τοῦ τρομερωτάτου ἀντιπάλου, ὃν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἀναζωογονήσωμεν δι' ὀλίγων χρωμάτων τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ἥτις σβέννυται, ἐν ᾧ ἡ φυσιογνωμία τοῦ Βολταίρου μένει λίαν ζωηρὰ ἐν τῇ μνήμῃ πάντων.

Ὁ Κάρολος de Brosses ἐγεννήθη ἐν Dijon, τῇ 7 Φεβρουαρίου 1709. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κάρολος σύμβουλος ὢν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἦτο καὶ αὐτὸς υἱὸς συμβούλου, καὶ τῆς Pierrete Fécret, θυγατρὸς τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦτο ἄρα δικαστική, ἀλλ' ἦτο ἄλλοτε καὶ στρατιωτική. De Brosses τις ἐπληγώθη θανατηφόρως ἐν Fornoue, ἄλλος ὑπηρέτησεν λαμπρῶς ὑπὸ Κάρολον τὸν VIII, Λουδοβίκον τὸν XII καὶ Φραγκίσκον τὸν I.

Ὁ πατὴρ τοῦ Καρόλου, ὅστις εἶχε πολὺ ζωηρὸν ἔρωτα πρὸς τὰ γραμματα καὶ τὰς σοβαρὰς σπουδὰς πρὸ παντων πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν, ἠδυνήθη διὰ καλῆς ἀνατροφῆς νὰ ἀναπτύξῃ τὸν ἔρωτα τοῦτον καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ἐπετήρει ὁ ἴδιος μετὰ τῆς μεγίστης προσοχῆς τὴν παίδευσιν τοῦ παιδός, καὶ διηγοῦνται, ὅτι καθ' ἑκάστην, ἐνίοτε ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους ὥρας, ἐκάθητο ἀπέναντι αὐτοῦ καὶ κρατῶν τὰς δύο τοῦ υἱοῦ χεῖρας ἐντὸς τῶν ἑαυτοῦ, ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ πράγματα, ἃ πρὸ ὀλίγου εἶχε μάθῃ. Ὁ θάνατος ἀφήρπασεν τοῦ de Brosses τὸν λαμπρὸν τοῦτον παιδαγωγόν, ὅτε μόλις ἦτο 14 ἐτῶν· ἀλλ' ἡ μήτηρ, γυνὴ μεγίστης ἀξίας καὶ πολλῶν γνώσεων, ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον ὅπερ ἐκεῖνος εἶχεν ἀρχίσει καὶ διηύθυνε τὰς σπουδὰς τοῦ υἱοῦ μετὰ προσοχῆς, ἥτις ἐπεστέφθη ὑπὸ λαμπροτάτης ἐπιτυχίας. Τὸ ἔδαφος ἦτο γόνιμον καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀπῄτει ἢ νὰ καλλιεργηθῇ, οἱ καρποὶ οὓς παρήγαγεν ὑπῆρξαν θαυμαστοί. Ἐν τῷ σχολείῳ ὢν ἔτι ὁ de Brosses εἶχεν ἤδη ἀληθῆ φήμην. Ἡ πόλις ἐλάτρευεν αὐτὸν καὶ ὅτε διῆλθε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἐξετάσεις τοῦ δικαίου, ἠναγκάσθησαν λέγει εἰς τῶν βιογράφων αὐτοῦ, νὰ ἀναβιβάσωσιν αὐτὸν ἐπὶ μικρᾶς τινος ξυλίνης ἕδρας, ἐπειδὴ τὸ πλῆθος ἤθελε νὰ ἴδῃ αὐτόν, διὰ δὲ τὴν σμικρότητα τοῦ σώματος ἐκρύπτετο ὄπισθεν τοῦ ἀναλογίου τῶν ὑποψηφίων. Ἡ δοκιμασία αὕτη ὑπῆρξε θρίαμβος. Ἡ σχολὴ ἐν σώματι συνεχάρη τὴν μητέρα τοῦ Καρόλου, ἀναγνωρίζουσα οὕτω ὅτι ἅπασα ἡ ἐπιτυχία ὠφείλετο εἰς τὴν διεύθυνσιν, ἣν αὕτη ἔδωκε εἰς τὴν σοβαρὰν παίδευσιν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τῇ 13 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1730, ὁ Κάρολος de Brosses, λαβὼν ἄδειαν διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, κατέλαβεν ἕδραν συμβούλου τοῦ δικαστηρίου. — «Μόλις λαβὼν θέσιν ἐξέπληξε τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ διὰ τῆς βαθείας γνώσεως τῶν νόμων ἣν εἶχεν.... Ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου γνωστὸς ὡς ἁρμοδιώτατος ἔν τινι τῶν δυσκολωτέρων μερῶν τῆς νομικῆς, καὶ ἐλέγετο ὡς ὁ ἐπιτηδειότατος ἐπίτροπος ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου ἐν ἁπάσῃ τῇ Βουργουνδίᾳ[1]».—Μετὰ

1) Ἀντίγραφον τῶν «ἰδιαιτέρων ἐπιστολῶν» ἐκλάπη ὑπό τινος Scrieys, ὅστις ἦτο ἐν ἔτει 1793 φύλαξ τῶν ἐγγράφων, τῶν ἀφαιρεθέντων ἀπὸ τῶν μεταναστατῶν, ἐδημοσίευσε δὲ τοῦτο τῷ 1799.

1) Mamet. Le Président de Brosses.

τινα ἔτη, ὁ **Lamoignon de malesherbes**, σύμβουλος ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν Παριτίων σταλεὶς ἵνα ποιήσηται ἀνάκρισιν περὶ καταχρήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Πρωτοδικείου τοῦ **Saint-Pierre-le-Moutier**, ἐθεώρησε τόσον ὀχληρὰν τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε ἀπεποιήθη νὰ εἰσαγάγῃ αὐτήν. Ἀνετέθη τότε εἰς τὸν νέον σύμβουλον **de Brosses**, ὅστις ἐξεπλήρωσεν αὐτὴν οὕτως ἐπιτυχῶς, ὥστε ἠξιώθη τῶν συγχαρητηρίων τοῦ σφραγιδοφύλακος **Daguesseau**. — Ἦτο λοιπὸν ἔξοχος νομοδιδάσκαλος καὶ ἂν μὴ κατέλιπεν ἡμῖν νομικόν τι ἔργον, τοῦτο πιθανῶς προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ἡ πρᾶξις δι' αὐτὸν εἶχε πλείονα θέλγητρα τῆς θεωρίας.—Ἀλλ' ὡς λέγει ὁ καλὸς **Dupuy**, ὁ γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιγραφῶν, ἧς μέλος ἦτο ὁ **de Brosses** ἀπὸ τοῦ ἔτους 1746, πλὴν ἄλλων εἶχε σπουδάσει ὁ **de Brosses** «τήν τε ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν, τὴν ἱερὰν καὶ τὴν θύραθεν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν χρονολογίαν, τὴν μυθολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν φυσικήν, τὴν μεταφυσικήν, καὶ συντόμως εἰπεῖν ἁπάσας τὰς ἐπιστήμας!» Καὶ ὁ **Buffon** ὅστις ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἀρίστων φίλων αὐτοῦ, μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἡρμήνευσεν ἡμῖν διὰ φράσεως μεγαλοπρεποῦς τὸ μυστήριον τῆς ὁρμῆς ταύτης πρὸς παγγνωσίαν. «Ἐκεῖνο ὅπερ διήγειρεν ἐν αὐτῷ, λέγει ὁ **Buffon**, τὴν ἀπληστίαν ταύτην πρὸς πᾶν εἶδος γνώσεων, ὅσον ὑψηλαί, ὅσον σκοτειναί, ὅσον δύσκολοι καὶ ἂν ἦσαν, ἦτο ἡ ὑπεροχὴ τῆς διανοίας, ἡ λεπτότης τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἥτις ἀπὸ λίαν μικρᾶς ἡλικίας ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς μεταφυσικῆς τῶν ἐπιστημῶν. Εἶχε καταλάβῃ πάσας τὰς κορυφὰς τούτων, καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐξετείνετο ἄνωθεν μέχρι τῶν σμικροτάτων λεπτομερειῶν, ὥστε νὰ μὴ διαφεύγῃ αὐτὸν μηδεμία τῶν σμικρῶν σχέσεων, ἃς μόνον τὸ βλέμμα διανοίας ἐξόχου δύναται νὰ ἴδῃ».

Ἅπασα αὕτη ἡ σοφία ὑπῆρχεν ἄνευ σκιᾶς σχολαστικότητος, χωρὶς νὰ παύσηται ὁ **de Brosses** οὐδὲ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὢν καθ' ὁλοκληρίαν ἄνθρωπος τοῦ κόσμου καὶ ὁ θελκτικώτατος διηγηματολόγος τῶν χρόνων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀββᾶ **Galiani** ἔδειξε δὲ τοῦτο λαμπρῶς, ὅτε ἐποιήσατο μετὰ τοῦ **Loppin** καὶ τῶν δύο **Laurne**, τὴν περίφημον ἐκείνην ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ἀποδημίαν, ἧς τὰ καθ' ἕκαστα διέσωσαν ἡμῖν αἱ **Lettres familières**. Ὁποῖον ἀριστούργημα πνευματώδους εὐθυμίας, φυσικῆς ἀφελείας, καὶ ὑγιεινοῦς φαιδρότητος! Ἀλλὰ συγχρόνως ὁποία ἀληθὴς σοφία, καὶ οἷα ἀσφαλὴς καλαισθησία!— Οἱ τρεῖς φίλοι ἐποίησαν αἴσθησιν εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν, καὶ ὅτε συνηντήθησαν διὰ τοῦ **Legouz**, ὁ καρδηνάλιος **Passionei** ἔλεγε μετὰ δεικτικῆς εἰρωνίας, ὅτι ἀπὸ τῆς εἰσελάσεως τῶν βαρβάρων οὐδέποτ' ἐφάνησαν τοσοῦτοι Βουργούνδιοι ἐν Ῥώμῃ, εὑρίσκετο κεκηλημένος αὐτὸς καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσα τῆς Ἰταλίας ἡ καλὴ κοινωνία.

Ὁ ἰατρὸς **Maret**, ὅστις εἶχε γνωρίσῃ καλῶς τὸν Πρόεδρον **de Brosses** ἔλεγεν ὅτι «τὸ χάρισμα τοῦ ποιεῖν ἄνευ ἀξιώσεως στίχους, ὧν τὸ ἔγκαιρον ἀνύψου τὴν ἀξίαν, καθίστα αὐτὸν πανταχοῦ περιζήτητον, καὶ πάντοῦ ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐγέννα τὴν εὐθυμίαν[1] —Φυσικῶς ἐξεταζόμενος ὁ πρόεδρος ἦτο πολὺ μικροῦ ἀναστήματος. Γινώσκομεν ὅτι ὑπῆρξε λαμπρὸς ἱππεύς. Ἦτο εὐκίνητος, ἀνήσυχος, καὶ εὑρίσκετο ἐν διηνεκεῖ ζωηρότητι σώματος ἡ δὲ διάνοια αὐτοῦ ἦτο ὡσαύτως λίαν ἐλαστική, λίαν ταχεῖα, πλεοναζουσα ὡς εὐχαρίστως πράττουσιν ἐν Βουργουνδίᾳ, ἐξαπτομένη αἰφνιδίως ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας, καὶ ἐνίοτε καταλαμβανομένη ὑπὸ αἰφνιδίων ὀργῶν, αἵτινες φθάνουσι μέχρι παροξυσμοῦ, ἵνα μεταπέσωσι μετὰ τινα λεπτὰ καὶ διαλυθῶσιν εἰς καγχασμόν.

Ἐσπέραν τινά, παρὰ τῷ προέδρῳ **de Ruffey**, γίνεται λόγος περὶ ταξειδίων, ἐκφέρωσιν ὑποθέσεις περὶ τῶν ἀνερευνήτων ἔτι μεσημβρινῶν χωρῶν, ὁ **de Brosses** συγκινεῖται, καὶ μετὰ τὴν συναναστροφὴν ἄρχεται τῆς ἑαυτοῦ **Histoire des navigations aux terres australes**. Ὁ περίπλους οὗτος ὑπό τινος ἐπιτρόπου ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ **Dijon** πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ **Bougainville** καὶ τοῦ **Cook**, καὶ ῥίπτει ἀμφοτέρους εἰς τὴν ἀνακάλυψιν κόσμου ὁλοκλήρου.—Ὅτε κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ δικαστηρίου τοῦ **Maupeau** ὁ πρόεδρος **de Brosses** ἤρχετο εἰς τὸ δικαστήριον νὰ συνεδριάσῃ τὴν τελευταίαν φορὰν πρὸ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ, εἰσερχόμενος εἰς τὸ γραφεῖον εὑρίσκει τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ, κυρίαν **Févrar de Fontette**, ἧς ὁ σύζυγος εἶχε δεχθῇ θέσιν τινὰ ἐν τῷ νέῳ δικαστηρίῳ. Ἅμα ἰδὼν αὐτὴν καταλαμβανέται ὑπὸ παραφορᾶς, λαμβάνει τὸν μανδύαν καὶ τὸν πῖλον τοῦ δικαστοῦ, ῥίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς καὶ κραυγάζει πρὸς τὸν ὑπηρέτην. «Ἰδοὺ λαβὲ ταῦτα, μόνον ὑπηρέται νῦν δύνανται νὰ φέρωσιν αὐτά! Ἐσχολίαζε δ' οὕτω κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον τὸ ἑξῆς ῥητὸν τοῦ **Montesquieu** «Ἡ πολιτεία πλησιάζει εἰς τὴν παρακμὴν αὐτῆς, ὅταν οἱ ἄνδρες οἱ ἔχοντες ἐν χερσὶ τὴν δύναμιν εἶνε κατάφορτοι ὑπ' ἀτιμιῶν καὶ ἀξιωμάτων».—Ἐν δεδομένῃ εὐκαιρίᾳ ὁ **de Brosses** ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ οὕτω, ὅτε δὲ μετὰ τὴν πρώτην συγκίνησιν ἐλάμβανε καιρόν, ἐμέμφετο αὐτὸς ἑαυτόν. Ἀπόδειξις ἡ ὑποδοχή, ἣν ἐποιήσατο τῷ **Tavannes**, στρατιωτικῷ διοικητῇ τῆς ἐπαρχίας, ὅτε οὗτος, μετὰ τὴν περίφημον πάλην ὑπὲρ τῶν τιμῶν, ὧν ἐδικαιοῦτο νὰ τυγχάνῃ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῶν μακρῶν τῆς πάλης ταύτης περιπετειῶν, εἰς ἣν ἔδωκεν τέλος ὡς εἶνε γνωστόν, βασιλικὸν διάταγμα, ἐπαρουσιάσθη εἰς ἐπίσημον ὑποδοχήν. «Κύριε, εἶπεν αὐτῷ ὁ **de Brosses**, ὁ βασιλεύς, ὁ μόνος κύριος τῶν τιμῶν, ηὐδόκησεν ν' ἀπονείμῃ ὑμῖν τὴν μεγίστην τιμήν, ἣν δύνασθε νὰ λάβητε ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, τὸ δικαστήριον, ὃν ἀείποτε πλῆρες σεβασμοῦ καὶ ὑποταγῆς εἰς τὰς θελήσεις αὐτοῦ, ἔρχεται ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπανόδου ὑμῶν νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς Α. Μ.

Αἱ εἰκόνες τοῦ προέδρου μετὰ μηλωτῆς, παριστῶσιν αὐτὸν ἔχοντα στάσιν σοβαράν, μάλιστα αὐστηράν, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ

1) Oraison funébre de président de Brosses, prononcée devant l' académie de Dijon. Dijon 1776.

σπινθηροβολοῦσι πονηρίαν, μετ' ἐκφράσεως λεπτότητος σχεδὸν γυναικείας· καὶ ἐὰν κατὰ τὴν συνεδρίαν, ἐδείκνυε εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν τὸ παράδειγμα ἀξιοπρεπεστάτης σοβαρότητος, ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὅμως ἡ πονηρία τῶν δικηγόρων ἠδύνατο νὰ εὑρίσκῃ ὠφελίμους ἑαυτῇ μεθόδους. Ὁ **Diderot**, ὅστις εἶδεν αὐτὸν δικάζοντα, διέσωσεν ἡμῖν πρωτότυπον ἐντύπωσιν. «Ὁ πρόεδρος **de Brosses**, λέγει, ὃν σέβομαι τὸ σύνηθες φέροντα ἔνδυμα διεγείρει ἐν ἐμοὶ ἄπλετον γέλωτα, ὅταν ἴδω αὐτὸν ἐν ἐνδύματι δικαστοῦ. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ βλέπῃ τις χωρὶς νὰ ἀνέλθωσι τὰ ἄκρα τοῦ στόματος μικρὰν κεφαλὴν ζωηράν, εἰρωνικὴν καὶ σατυρικήν, ἐξαφανιζομένην ἐντὸς δασώδους κόμης ἀποκρυπτούσης αὐτήν; Καὶ τὸ δάσος τοῦτο τῆς κόμης νὰ βλέπῃ κατερχόμενον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἀφαιροῦν τὰ τρία τέταρτα τοῦ ὑπολοίπου τοῦ μικροῦ προσώπου;»—Ἀλλὰ καὶ ὁ πρόεδρος, δὲν φαίνεται ὀλιγώτερον ἐκπεπληγμένος ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ **Diderot**, ἀποδίδει δὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τρισὶ γραμμαῖς. «Περιέμενον, γράφει, νὰ εὕρω ἐν τῷ **Diderot** μανιώδη τινὰ μεταφυσικὴν κεφαλήν, καὶ οὗτος εἶνε εὐγενὲς παιδίον, πολὺ ἥμερον, πολὺ ἀξιαγάπητον, μέγας φιλόσοφος σφόδρα ἀντιλογικός, ἀλλὰ ποιούμενος διηνεκεῖς παρεκβάσεις».—«Ὁ **de Brosses**, εἶπεν ὁ **Rigault**, εἶνε ἐκ τῶν εὐθυμοτάτων ἀνθρώπων τῆς Γαλλίας, ἂν καὶ εἶνε σύμβουλος ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ **Dijon**, εἶνε εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν δικαστῶν, ὧν ὑπῆρχον πολλοὶ ἄλλοτε, καὶ νῦν, ὡς λέγεται ὑπάρχουσιν ἔτι τινές, οἵτινες ἀναβαίνοντες εἰς τὴν ἕδραν αὐτῶν λαμβάνουσι τὴν αὐστηρὰν σοβαρότητα καὶ τὴν ψυχρὰν ἀξιοπρέπειαν, ἀλλὰ καταλείπουσι ταύτας, ὅταν κατέρχωνται, καὶ γίνονται πάλιν ἄνευ τοῦ δικαστικοῦ ἐνδύματος, κάλλιστοι ἄνθρωποι μετὰ πολλοῦ πνεύματος».

II.

Αἱ σχέσεις τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ προέδρου **de Brosses** ἦσαν ἤδη ἀρχαῖαι, εἶχον ἀλληλογραφίαν καὶ ἐφαίνετο ὅτι εὕρισκον ἀμφότεροι εὐχαρίστησίν τινα ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν ἔτει 1758 ἤρξατο νὰ ἀναμιγνύνται εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτῶν ἀληθὲς ζήτημα συμφέροντος.—Ὁ Βολταῖρος πρὸ μικροῦ ἐκπεσὼν τῆς ἀγάπης τοῦ Φρειδερίκου, καὶ μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Φρανκφούρτης, εἰς ψυχρότητα περιελθὼν πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, καὶ τούτου ἕνεκα ψυχρᾶς παντοῦ ἀξιούμενος ὑποδοχῆς, ἦτο πολὺ ἀναποφάσιστος περὶ τὴν ἐκλογὴν καταφυγίου. Ἀναφαίνεται ἀλληλοδιαδόχως «ἐν Στρασβούργῳ, ἐν **Colmam**, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ **Senonne** καὶ ἐν **Plombière** τῶν Βοσγίων, ἐψηλάφη μακρόθεν τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην τῶν Παρισίων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐζήτει τόπον ἐπιμεθόριον, ὅπως μείνῃ ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ». Ἐγκαθίσταται πρῶτον **ἐν Lausanne** ὕστερον ἐν **Délices**, ἀλλὰ μόλις εὑρίσκει ἡσυχίαν καὶ σκέπτεται νὰ ἀσφαλίσῃ ἑαυτῷ πλέον ἢ ἓν κατάλυμα, καὶ νὰ ἔχῃ εἰς πολλὰ μέρη κτήματα.

Ἀγοράζει τὸ μέγαρον τοῦ **Ferney** κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1758, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον ζητεῖ παρὰ τοῦ προέδρου **de Brosses** νὰ πωλήσῃ αὐτῷ ἤτοι ὁριστικῶς ἢ μᾶλλον ἐφ' ὅρου ζωῆς κτῆμα, ὅπερ ὁ **de Brosses** εἶχεν ἐν **Tourney**, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν **Gex**, ἤτοι ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τῶν γαλλικῶν συνόρων. «Εἶμαι γέρων καὶ ἀσθενὴς ἔγραφεν αὐτῷ ὅτε προέκειτο περὶ τῆς μισθώσεως ἐφ' ὅρου ζωῆς, γινώσκω καλῶς ὅτι ποιοῦμαι κακὴν μίσθωσιν, ἀλλ' ἡ μίσθωσις αὕτη εἶναι εἰς ὑμᾶς μὲν χρήσιμος, εἰς ἐμὲ δὲ εὐχάριστος. Ἰδοὺ ποῖοι θὰ ἦσαν οἱ ὅροι, οὓς ἡ φαντασία μου, ἥτις ἀείποτε μὲ ὡδήγησεν, ὑποβάλλει τῇ ὑμετέρᾳ συνέσει,» καὶ ἐπαριθμεῖ αὐτούς· εἶνε ἀληθῶς φαντασία! Ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ πρόεδρος ἀποκρίνεται μετὰ συνέσεως πεφωτισμένης ὑπὸ τῆς πείρας ἀνθρώπου ἐμπείρου. Ἀναμιγνύει πλείστους πνευματώδεις ὑπαινιγμούς, οἵτινες ἀποκρύπτουσι πᾶν τὸ δυναμενον νὰ φαίνηται πολὺ πεζὸν εἰς τὴν περὶ συμφέροντος διαπραγμάτευσιν μετ' ἀνθρώπου, ὅστις ἵσταται ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Παρασσοῦ, ἀλλ' ὁρίζει συγχρόνως τοὺς ὅρους τοῦ συμβολαίου ὅπως πρέπει νὰ ὦσιν οὗτοι.—Ὁ φιλόσοφος ἐπικρίνει, ἀλλ' ἡ συμφωνία ὅμως ἐγένετο, καὶ ἰδοὺ ὁ Βολταῖρος ἐνοικιαστὴς τοῦ Καρόλου **de Brosses** ἐφ' ὅρου ζωῆς. Εἶνε κατενθουσιασμένος, ὑπογράφεται «κόμης **Tourney**» ἔχει δύο ἱερεῖς ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ κυριαρχίᾳ, εἶνε ἐπὶ τούτῳ λίαν ὑπερήφανος. «Οἱ ἱερεῖς μου λαμβάνουσι τὰς διαταγάς μου, γράφει, καὶ οἱ ἐν Γενεύῃ ἱεροκήρυκες δὲν τολμῶσι νὰ μὲ ἀτενίσωσι. Καὶ ἐν ᾧ ἐν Παρισίοις ἡ τρικυμία ἐκρήγνυται κατὰ τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν, ὁ Βολταῖρος ἐγείρει θέατρον ἐν **Tourney**, ἀνατρέπει τὴν οἰκίαν κόπτει τὰ δάση, μεταβάλλει τὰ σχέδια τῶν δενδροστοιχιῶν καὶ ζῇ ἐν τῇ χαρᾷ πλουσίου ἰδιοκτήτου, ὅστις γινώσκει νὰ χαίρῃ ἐπὶ τῇ ἀπολαύσει τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛ Α. Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΡΔΕΛΛΑΣ

Ἐὰν ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῶν πρακτικῶν καὶ βιομηχανικῶν αὐτῆς ἐπιστημῶν δύναται νὰ ἐπιδείξῃ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ἄνδρα ὑπὸ τοῦ πρακτικωτέρου ἐμφορούμενον πνεύματος καὶ τὰ μαλιστα ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένον ἀναμφιρήστως τοιοῦτος τυγχάνει ὁ διαπρεπὴς παρ' ἡμῖν ἐπιστήμων καὶ ἐμβριθέστατος συγγραφεὺς κ. Ἀνδρέας Κορδέλλας, καθηγητὴς ἐν τῇ στρατιωτικῇ τῶν Εὐελπίδων σχολῇ, καὶ διευθυντὴς τῶν ἐν Λαυρίῳ Μεταλλουργείων.

Ὁ κ. Ἀνδρέας Κορδέλλας διανύων ἤδη τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, περατώσας ἐν Σμύρνῃ τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς σπουδὰς μετέβη ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐν **Zittau** τῆς Σαξωνίας Πολυτεχνικὴν σχολήν, διακριθεὶς μεταξὺ τῶν πρώτων συσπουδαστῶν αὐτῷ, μετέπειτα δὲ εἰς τὴν ἐν Φραϊβέργῃ Ὀρυκτολογικὴν Ἀκαδημίαν, ἔνθα διακούσας ἅπασαν τὴν σειρὰν τῶν μεταλλευτικῶν καὶ μεταλλουργικῶν μαθημάτων ἠύδοκίμησεν ἐπαξίως τῶν κόπων καὶ τῶν ἀξιοζήλων αὐτοῦ μελετῶν. Τέλειος οὕτω καταρτισθεὶς ἐπιστήμων ὁ κ. Ἀνδρέας Κορδέλλας καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιποθῶν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων ἐφοίτησεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης ἀκροασάμενος μετὰ παραδειγματικῆς ἐπιμελείας τῶν καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς καὶ Νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἐκείνου καὶ μαλιστα τῆς περὶ μεταλλείων νομοθεσίας, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς τὸ τῆς Λιέγης τοῦ Βελγίου, ἐν ᾗ κατ' ἐξοχὴν διδάσκεται ἡ πρακτικὴ Γεωλογία καὶ Βιομηχανία τοῦ σιδήρου, ψευδαργύρου καὶ λιθανθράκων.

Ὁ κ. Ἀ. Κορδέλλας μετὰ τὸ πέρας τῶν θεωρητικῶν αὐτοῦ σπουδῶν καὶ πρακτικῶς ἐργαζόμενος ἐπεσκέψατο κατὰ τὸ δεκαετὲς διάστημα τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ τὰ σπουδαιότερα ὑπὸ γεωλογικήν, βιομηχανικὴν καὶ ὑδραυλικὴν ἔποψιν κέντρα τῆς Γερμανίας, Αὐστρίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Οὕτω διὰ πολυετοῦς σπουδῆς κατηρτισμένος ὁ Ἕλλην ἐπιστήμων κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1860, ἀμέσως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ φώτων προσλαβοῦσα τὸν ἄνδρα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς, καὶ δὴ μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς νομομαθοῦς κ. Ἰ. Σούτσου καὶ ἑτέρων συνεργασθεὶς συνέταξε τὸν περὶ μεταλλείων νόμον, ἐπιφορτισθεὶς ἅμα καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν Λαυρίῳ σκωριῶν. Διορισθεὶς δ' ἔφορος τῆς ἐξορύξεως τῆς σμύριδος ἐν Ναξῳ καὶ Μήλῳ εἰργάσθη τελεσφόρως εἰς τὴν συστηματοποίησιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐργασίας τῆς ἐξορύξεως.

Ἐν τῷ ζητήματι δὲ τῆς ἐκχωρήσεως τῶν ἐν Λαυρίῳ Μεταλλείων σπουδαίως συνετέλεσε πρὸς διαφώτισιν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διὰ περισπουδάστων ἐκθέσεων, περὶ ὧν πολλάκις καὶ ἐν τῇ Βουλῇ εὐφήμου ἐποιήσαντο μνείας μετὰ τὴν ἐκχώρησιν τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου. Ὁ κ. Κορδέλλας εἰργάσθη παρὰ τῇ ἀναλαβούσῃ ταῦτα ἑταιρίᾳ μετὰ ἰδιαζούσης ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος καὶ ζήλου ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη διηνεκῶς ἀσχολούμενος εἰς τὰς μεταλλευτικὰς καὶ μεταλλουργικὰς ἐργασίας τῆς ἑταιρίας, ἃς ἔβλεπεν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀναπτυσσομένας εἰς περίβλεπτον ἐθνικὴν βιομηχανίαν.

Ὅτε ἐν ἔτει 1873 τὰ μεταλλουργεῖα μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἑταιρίαν, ὁ κ. Κορδέλλας ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν Μεταλείων τῆς Καμαρίζης μέχρι τοῦ 1876, ἤτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνέστη ἡ γαλλικὴ ἑταιρία τῶν Μεταλλουργείων. Ἀλλὰ καίτοι ἀπομακρυνθεὶς τῆς νέας ἑταιρίας, δὲν ἔλειψε νὰ συμπαθῇ ταύτῃ, νὰ συγγράφῃ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τέλος προσωπικῶς νὰ παραστῇ, τῇ παρακλήσει τοῦ τότε προέδρου τῶν Μεταλλουργείων κ. Προβελεγγίου, καὶ εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς τήξεως τῶν ἐκβολάδων μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἄγγλου ὀρυκτολόγου Ἄνστετ. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ κ. Κορδέλλας ἐπεχείρησε πολλὰς γεωλογικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐκδρομὰς πρὸς πάντα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μακεδονίας, καὶ τῆς Δ. Ἀσίας. Καὶ ἐν ἔτει 1870 ἀνεκάλυψε τὰ Μεταλλεῖα τῆς Βάλλας καὶ τοῦ Καραϊδιόκου.

Κατὰ τὸ 1878 διορισθεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων ἐγένετο ἑλλανοδίκης τῆς τήξεως τῶν μεταλλείων καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ παρασήμου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Μετὰ ἓν ἔτος ἐπανελθὼν ἐκ Πομπηΐας, ἔνθα εἶχε μεταβῆ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν αὐτῆς ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ «Παρνασσοῦ», ἐδημοσίευσε περισπούδαστον διατριβὴν «Τὰ Ἠφαίστεια τῆς Μεσογείου καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Πομπηΐας» γεγραμμένην μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης ἁπάσας τὰς πολυπληθεῖς αὐτοῦ διατριβὰς ἐπιστημονικῆς ἀξίας καὶ ἐμβριθοῦς πολυμαθείας τοῦ ἀνδρός. Ἐσχάτως ἐξέδοτο τὸ περίβλεπτον καὶ καλλιτεχνικώτατον περὶ «Χρωματολογίας» σύγγραμμα, περὶ οὗ ἐν καιρῷ ὁ «Ἀπόλλων» ἀνέφερε διὰ προσηκούσης βιβλιοκρισίας, ἐπίσης δὲ ὁ κ. Κορδέλλας ἐξέδοτο πολύτιμον «λιθογραφικὸν ἐγχειρίδιον Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας» πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΩ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΩ ΜΟΛΤΚΕ

Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημεία τῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ τῇ ἑβδομηκονταετηρίδι[1], τοῦ ἀρχιστρατήγου κόμητος φὸν Μόλτκε, ἀπηύθυνεν εἰς αὐτὸν τὴν ἑξῆς συγχαρητικὴν ἐπιστολήν.

«Ἐν τῇ σπανίᾳ τιμητικῇ ἡμέρᾳ, ἣν ἡ ὑμετέρα ἑξοχότης ἀνεπιφθόνως μέλλει νὰ ἑορτάσῃ[2]), ἡ βασιλικὴ Ἀκαδημεία ὀφείλει νὰ μὴ ἀπολειφθῇ. Αὕτη ἀναντιλέκτως ἐγκαλλωπίζεται ὅτι τὸν μέγαν στρατηγόν, ὅστις διὰ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς εὐτολμίας τῆς μετὰ συνέσεως συνεζευγμένης καθωδήγησε τὴν πατρίδα ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις καιροῖς τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀσφαλῶς καὶ ἐξαπιναίως ἀπὸ νίκης εἰς νίκην, σεμνύνεται ὅτι ἐκ μικροῦ δεῖν τριακονταετηρίδος συγκαταριθμεῖ εἰς τοὺς ἰδίους ἑταίρους, καὶ ἐν ᾧ μετὰ σύμπαντος τοῦ ἔθνους ὁμοφώνως ὑπερφιλεῖ καὶ ἀποθαυμάζει, ἔχει προσέτι τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς ἀποστολὴν ὅπως εὐγνωμονῇ τῷ εὐθύνοντι τὰς μάχας ἀνθ' ὅσων ἐν εἰρηνᾳ σχολῇ κατέστη χρήσιμος τῇ ἐπιστήμῃ. Καθάπερ ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Καῖσαρ καὶ ὑμεῖς αὐτὸς ἀνεγράψατε δι' ἀπαραμίλλου ἀπροσωποληψίας ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ἱστορίας τὰς εὐκλεεῖς ἐκστρατείας ἐπ' ἀνατολὰς καὶ δυσμάς, ἢ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χειραγωγίαν ἐνετείλασθε τὴν ἔκθεσιν ἐκείνων. Διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ γνησίου δι-

1) Ἀπὸ τῆς κατατάξεως εἰς τὸν πρωσσικὸν στρατόν.

2) δηλ. τῇ 8ῃ Μαρτίου (Ν. Ε).

φήτορος, ὅστις μετ' ἀξιοφιλήτου ἐπιμελείας διερευνᾷ πάσας τὰς ἑκτυλίξεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνεῴξατε τὰς ὁδοὺς ὅπως ἀποκαλύψητε αὖθις τῇ ἡμετέρᾳ γνώσει μίαν τῶν ἀξιολογωτάτων περιοχῶν τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, δῆλον ὅτι τὴν Μικρὰν Ἀσιατικὴν χερσόνησον. Πᾶσαν ἀξιομνημόνευτον θέσιν ἐν τῇ μοναδικότητι αὐτῆς ἐπετηδεύσατε ὅπως κατανοήσητε καὶ διὰ πλήρους πνευματικῆς ἀμῆς ἐξιστορήσητε. Ταῦτα εἰσιν ἐν εἰρήνῃ κατορθώματα ἀΐδίου σημαντικότητος Παρεκτὸς τούτου τὴν πρώτην καὶ ἀντιξίαν τοῦ θέματος ἐξεικόνισιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἀττικῆς χώρας ὀφείλομεν τῷ μακροχρονίῳ ἡγέτῃ τοῦ μεγάλου ἀρχιστρατηγείου, ὅστις προεθυμεῖτο λόγῳ καὶ ἔργῳ ὅπως παρέχηται σθεναρὰν ἀρωγὴν εἰς πᾶσαν σπουδαίαν ἔρευναν ἐπὶ τοῦ πεδίου ἀρχαίας χωρογνωσίας καὶ ἐθνογνωσίας. Καὶ ἦσαν πραγματι ἡμῖν *ἄληστοι ἑορτάσιμοι ἡμέραι* [1]), ἐκεῖναι, ἐν αἷς τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ἐβλέπομεν ἐν ταῖς δημοσίαις συνεδρίαις ὡς ἀκαδημαϊκὸν ἑταῖρον ἀνὰ μέσον ἡμῶν. Δι' αὐτὸ ἐπιτρέπεται τῇ Ἀκαδημείᾳ ὅπως ἐκδηλώσῃ σήμερον τὸν εὐχαριστίας περίμεστον πανηγυρικὸν χαιρετισμὸν μετὰ τῆς μυχιαιτάτης εὐχῆς ὅπως τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι ἔτι μακρὸν ἐπιτραπῇ πρὸς χαρμονὴν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ μετ' ἀκμαίου σθένους εὐγνωμονικῶς καὶ γηθοτύνως νὰ ἐπαναβλέπητε εἰς ἕνα τοσοῦτον θαυμασίως δαψιλῆ καὶ εὐλογημένον βίον.

Ἐν Βερολίνῳ τῇ 7η Μαρτίου.

Ἡ βασιλικὴ πρωσσικὴ ἀκαδημεία τῶν ἐπιστημῶν

Ἐν τῇ αὐτῇ γερμανικῇ ἐφημερίδι ἀναγινώσκομεν καὶ τάδε Καὶ ἡ ὁλότης τῶν σπουδαστῶν ἁπάντων τῶν ἐν Βερολίνῳ ἀνωτέρων σπουδαστηρίων προὐτίθετο ἵνα προσενέγκῃ τῷ δαφνοστεφεῖ στρατάρχῃ σεβασμὸν τὸν προστήκοντα διὰ λαμπαδηφορίας καὶ σπουδαστικῶν πανηγύρεων. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ ἀρχιστράτηγος ἀπεποιήθη ἐνώπιον ἐπιτροπῆς δύο σπουδαστῶν τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐνδείξεως ταύτης τοῦ σεβασμοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν ἀπεφάσισαν τὰ ἐν Βερολίνῳ ἀνώτερα διδακτήρια ἵνα ἐγχειρίσωσι τῷ στραταρχῇ συγχαρητικὸν ὑπόμνημα.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Μαρτιον 1889.

Ν. ΠΕΤΡΗΣ.

ΓΝΩΜΙΚΑ

(ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ)

Ἡ ἐνέργεια τὸ πᾶν ἐστιν ἡ δὲ δόξα μηδέν.

* *
*

Ἐκεῖνος ἐστὶν ἄξιος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς, ὅστις καθ' ἑκάστην ἐπίσταται αὐτὴν ἑαυτῷ ἀποκτᾶσθαι.

* *
*

Τεκμήριον γενναίας ψυχῆς ἐστι τὸ δύνασθαι ἀκάμπτως ὑποβασταζειν τὸ βάρος τῶν τοῦ βίου κακῶν, καὶ ἀποδιδόναι ταῖς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίαις τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην.

* *
*

Αἱ διαλυόμενοι φιλίαι ἀείποτε ἀνίστανται αἱ μόναι δὲ ἀληθῶς ἐξαφανισθεῖσαι εἰσιν ὅσαι ἀπέθανον φυσικῷ θανάτῳ. Ἡ φιλία πιστή ἐστιν ἐπὶ μόνῳ τῷ ὅρῳ τοῦ ἀεννάως αὐτὴν ἀνακαινίζειν.

* *
*

Ὁ ἀσφαλέστερος ἡμῶν προστάτης ἐστὶν ἡ ἡμετέρα ἀξία.

* *
*

Δέον σε εἶνέ τι εἰ βούλει φαίνεσθαι. Προσπάθει εὖ βιῶναι καὶ φροντίζειν περὶ χρηστοῦ θανάτου· ἡ γὰρ αἰωνιότης μακρά, ὁ δὲ ἐνθάδε βίος βραχύς.

* *
*

Ὑπάρχουσιν ἔνιοι οἵτινες οὐδέποτε ὤφειλον ἀποθανεῖν, ὡς ὑπάρχουσιν ἕτεροι οἵτινες οὐδέποτε ὤφειλον γεννηθῆναι.

* *
*

Οὔτε ἡ πενία ψυχὰς γενναίας καταβαλεῖν δύναται, οὔτε ὁ πλοῦτος ἀνυψῶσαι τὰς ἀγενεῖς καὶ χαμαιζήλους.

* *
*

Παλαιαὶ συνήθειαι καὶ προλήψεις ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς σαλευομένους ὀδόντας, σαλεύονται μὲν ἀλλ' οὐκ ἀποβάλλονται.

ΣΤΕΦ. Α. ΒΛΑΣΤΟΣ.

[1]) Ἣ κάλλιον ἀκμαῖαι ἡμέραι, ὡς ἐπονομάζονται αἱ τοιαῦται ἡμέραι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἕλλησι.

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια προηγ. φυλ.).

Ὁ ἀὴρ ἔπνεε σφοδρότερον, τὸ δὲ πλοῖον ἀνακινούμενον ὑπὸ τῆς οὐρίας φορᾶς τῶν ἐξογκουμένων κυμάτων ταχὺ κατέπλεε πρὸς τὰς Καλάμας διασχίζον τὴν ἐπαφρίζουσαν θάλασσαν καὶ ἐμπνέον γοητείαν τινὰ πρὸς τοὺς ἀρεσκομένους ταῖς τρικυμίαις χωρὶς οὐδένα νὰ ἐνοχλῇ διὰ τῆς ναυτίας, ἐναντίον τῆς ὁποίας τὸ μόνον φάρμακον εἶνε ἡ ἀποχὴ τῆς θαλάσσης. Μετὰ μικρὸν ἰσχυρότατος συριγμὸς ἐκάλεσε τοὺς φορτηγούς, καθόσον τὸ πλοῖον ἔμελλε νὰ ἀποβιβάσῃ πολλὰ ἐμπορεύματα, ἦτο δὲ φόβος μὴ τὸ ἐπερχόμενον σκότος τῆς ἑσπέρας καὶ ἡ ἐπαύξησις τῆς θαλασσίας δίνης ἐδυσχέραινον τὸ ἔργον. Ὁ ἥλιος τῇ στιγμῇ ταύτῃ καταδυόμενος ἐχρύσου τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ ὀρέων, τοὺς ἐφαπλουμένους χλοεροὺς ἀγρούς, μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἐβύθιζεν ἐν τῇ σκιᾷ τὴν μακρὰν φαινομένην πόλιν τῶν Καλαμῶν. Ἅπας ὁ κόλπος παρῆξε τότε μαγευτικὴν θέαν ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τῆς φλογερᾶς δύσεως, ἀφ' ἧς ἐν τῷ μέσῳ τῆς κυματοέσσης ὑποσκίου θαλάσσης ὡσεὶ μέγα τι πύρινον ρεῦμα διέρρεε καὶ ἔθελγε τὴν ὅρασιν διὰ τῶν πολυσυνθέτων χρυσοειδῶν χρωμάτων, ἅτινα μαρμαίρουσιν ἐπὶ τῶν ἀνακινουμένων κυμάτων, ὅτε ταῦτα ἀνταναχλῶσι τὰς τελευταίας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας. Ἔμπροσθεν θάλλουσαι γαῖαι καὶ καλλιθέατοι λόφοι, ὄπισθεν ἄπειρος θάλασσα μὴ ἀπολήγουσα ἢ ὅπου ὀφθαλμὸς δὲν διακρίνει ἢ πόντον καὶ οὐρανὸν ἀμφοτέρους ἀναμιγνυομένους ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀναδυομένης ἀχλύος, ἑκατέρωθεν δὲ τὰ δύο ἀκρωτήρια τοῦ κόλπου κατεφαίνοντο ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐκείνῃ, δι' ἧς ἡ δημιουργία σαγηνεύει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνσπείρει αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ ὅλον τὸν κόσμον.

Ἡ ἄγκυρα ριφθεῖσα εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης εὐχάριστον ἐνεποίησε κρότον βεβαιώσαντα τοῖς ἐπιβάταις ὅτι ἀσφαλῶς ἀφίκοντο εἰς τὸν λιμένα, ἕκαστος δὲ ἠδύνατο ἤδη νὰ ἐξέλθῃ διὰ τὴν ἰδίαν ἑστίαν, ἢ ὅπως ἁπλῶς ἐπισκεφθῇ τὴν πόλιν μέχρι τῆς ἑπομένης ἡμέρας. Ἡ παραλία εἶνε αἰγιαλός τις πλήρης ἄμμου, χωρὶς οὐδὲν ἔτι τέλειον λιμενικὸν ἔργον νὰ πιστοποιῇ ἐκεῖ τὴν πρόοδον τῆς πόλεως, πρὸς ἣν μετ' ὀλίγον μέλλει τις νὰ ἀνέλθῃ. Λέγεται ὅτι ἄλλοτε ἐπεχείρησαν τὴν κατασκευὴν τοῦ λιμένος, ὅτι ἐκ νέου σκοποῦσι νὰ ἐγείρωσιν αὐτόν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἄχρι τοῦδε μόνη ἐλεεινή τις ἐξ ὀγκολίθων ἀποβάθρα ὑπάρχει ὡς βραχίων ἐκτεινομένη ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ οὐδὲν ἕτερον πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐκεῖ ἐλλιμενιζομένων πλοίων, ἅτινα ὅτε ὁ ἄνεμος ἐγείρεται σφοδρὸς ἄλλοθι ἀναγκάζονται νὰ ἀποσύρωνται ὅπως ἀποφύγωσι τοὺς προφανεῖς κινδύνους τῆς τρικυμίας.

Πλατεῖα καὶ μακρὰ ὁδὸς ἀπὸ τῆς παραλίας ἄγει εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν, τῶν ὁποίων ἐν συνόλῳ ἡ κατάστασις δὲν εἶνε ἀξία τῆς φήμης αὐτῆς καὶ ἰδίως τοῦ εἰσκομιζομένου πλούτου. Καὶ ἡ μὲν γενικὴ θέα ἀληθῶς εἶνε ποιητικωτάτη, ἀφ' ἑνὸς ὑψουμένων χλοερῶν ὀρέων, ἐπὶ τῶν δασωδῶν πλευρῶν τῶν ὁποίων γραφικώτατα περιίστανται χωρία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπεκτεινομένης καταφύτου πεδιάδος, ἣν διατέμνουσι πλεῖσται μεγάλαι ὁδοὶ ὁδηγοῦσαι εἰς μαγευτικὰς ἐξοχάς. Ἀλλὰ τὸ ἔνδον τῆς πόλεως, δυστυχῶς καὶ αὐτῆς ὑφισταμένης ἔτι τὰς στερήσεις πάσης δυνατῆς προόδου ὡς ἐκ τῶν πολιτικῶν διαμαχῶν τῶν διαμαχομένων φατριῶν, κατηγορεῖ ὡς ἀκαλαισθήτους καὶ πτωχοὺς κατοίκους ἐκείνους, ἐν οἷς πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἀπολαύοντες διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ πλούτου πολλοῦ, στεροῦνται ὅμως ἁπλῆς καὶ μόνης θελήσεως. Ἡ πόλις κατέχει μικρόν τι ὀροπέδιον καὶ ἐπεκτείνεται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου Νέδοντος. Ὡς ἐκ τοῦ ἀναπτυσσομένου ἐμπορίου ἀπολαύει ἱκανῆς εὐημερίας καὶ ἐνεργητικῆς κινήσεως οὐχὶ πολλαχοῦ ἀπαντώσης τῆς ἄλλης Πελοποννήσου. Εὐρεῖα τις ἀλλὰ λίαν βραχεῖα ὁδὸς ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ χρησιμεύει ὡς δημοσία πλατεῖα, συνενοῦ δὲ τὴν ἀγορὰν πρὸς μεγάλην τινὰ ξυλίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ ποταμίσκου, πέραν τοῦ ὁποίου κεῖται ἄθλιόν τι προάστειον. Ῥυπαραὶ ὁδοί, οἰκίαι σαθραὶ καὶ κακῶς παρεντεθειμέναι ἐκτὸς ὀλίγων καλῶν νεοδμήτων, ἡ κοίτη τοῦ Νέδοντος ὠσαν ἀκαθαρσίαν φέρουσα πλὴν ποταμίων ὑδάτων, πλείστων ἐλαιοτριβείων τὰ ἀπορρίμματα ῥέοντα διὰ μέσου τῆς πόλεως συντελοῦσιν εἰς θέαν ἀποτροπιάζουσαν τὸν ἐκεῖθεν διερχόμενον ἐπισκέπτην. Ἐν τούτοις ἐν Καλαμαις πολλὰς διέρχεταί τις εὐαρέστους ὥρας ἐν τοῖς πέριξ θαλερωτάτοις κήποις καὶ τῷ συσκίῳ ἐλαιῶνι, δύναται δὲ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὑπερκειμένου φρουρίου νὰ θαυμάσῃ τὸ ἐξαίρετον θέαμα τῆς ὅλης μεσσηνιακῆς πεδιάδος καὶ τοῦ κόλπου. Ἀλλ' ὅ,τι ἐκεῖ μᾶλλον εὐάρεστον εἶνε αἱ Καλάμαι, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἐστεμμέναι διὰ πυκνοτάτης κόμης καὶ κεκοσμημέναι διὰ ἡδυπαθῶν ὀφθαλμῶν, ἐμπνέουσιν αἰσθήματα λίαν παθητικά. Τὸ ἀνάστημα αὐτῶν εἶνε ἱκανῶς ὑψηλόν, πολλῆς δὲ μετέχει χάριτος καὶ ἀναπολεῖ τὰς κλασσικὰς καλλονάς, αἵτινες ἄλλοτε ἐπήνθησαν ἐν τοῖς τόποις αὐτοῖς ἐμπνεύσασαι τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς ποιητάς. Τοιαύτας γυναῖκας βλέπει τις ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις, ἐν οἷς μεθ' ἱκανῆς δεξιότητος ἐργάζονται τὴν μέταξαν, καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐν αἷς ὑφαίνονται καὶ πωλοῦνται αἱ ὀνομασταὶ «καλαμαται» καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐκ μετάξης ὑφαντουργήματα.

Αἱ Καλάμαι κείμεναι ἐπὶ τῆς συναντήσεως δύο ἀντιθέτων φύσεων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπολαύουσαι τῆς γλυκύτητος εὐθαλοῦς πεδιάδος ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ διαρρέοντος ποταμοῦ καὶ ὑπισχνουμένης πολυκαρπίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθορῶσαι τὰ φαλακρὰ συνεχῆ ὄρη τῆς Μάνης ἐν τῇ ξηρότητι αὐτῶν μὴ ἐμπνέοντα ἢ τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἔνδειαν, καὶ ὑψούμεναι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κόλπου, ἔνθεν ἡ θάλασσα διανοίγεται εἰς πέλαγος ἀπολλυόμενον εἰς τὸ εὖρος τοῦ πόντου, αἱ Καλάμαι τοιαύτης ἀναμίκτου δεσπόζουσαι φύσεως τρέφουσι κατοίκους οὐχὶ ὀλίγον αἰσθαντικοὺς πρὸς ἔρωτας καὶ ῥαδιουργίας. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ τις ἀκροᾶται λίαν συνεχῶς ᾀσμάτων εἰς παρατεταμένον ἦχον ᾀδομένων καὶ συνοδευομένων ὑπ' ὀργάνου τινος «μπουζουκίου»· ἀμφότερα εἰ καὶ ἐκ βαρβάρου ἔλκοντα τὴν καταγωγὴν λίαν ἐπιτυχῶς συγκινοῦσι τὸν ἀκροατήν, ἄλλοτε μὲν ἐφέλκοντα τὴν καρδίαν πρὸς ἐρωτικὰς θυμηδίας, ἄλλοτε δὲ παρασύροντα τὴν φαντασίαν ἀναπολοῦσαν τὰς μᾶλλον ἀπογοητευτικὰς τοῦ βίου περιπετείας. Μακρά τις μολπὴ ἀόριστος μετὰ τὸ ᾆσμα ἀκολουθοῦσα μεταρσιοῖ τὴν ψυχὴν καὶ δι' ἤχου ἀμυδροῦ ὡσεὶ μακρόθεν φθεγγομένου ὑπενθυμίζει αὐτῇ ἀπολεσθείσας εὐτυχίας, διαλυθείσας ἐλπίδας καὶ καταρρεύσαντας πόθους καὶ ὄνειρα, ὀχληρὸν ἄλγος ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ εὐάρεστον ὡς μετέχον τῆς κρυπτῆς ἡδονῆς τῆς ἀναπολαύστου ἐπιθυμίας. Ὁ μυκώμενος βορρᾶς, τὰ ῥοχθοῦντα κύματα, ἡ μνησικακία, ὁ δόλος, ἡ θρηνοῦσα κόρη τὸν ἀτυχῆ ἐραστήν, ἡ νοσταλγία, ἡ μήτηρ ὀλοφυρομένη τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θανόντα υἱόν της, τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως θαυμασίως ἀπεικονίζονται διὰ τῆς δημοφιλοῦς αὐτῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς.

Ὁ καιρὸς τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ πλοίου ἐπελθὼν συνήθροισεν ἐν τῷ πλοίῳ πάντας τοὺς μέλλοντας νὰ ἀποπλεύσωσι πρὸς ἄλλους λιμένας· ἡ θάλασσα ὅμως ἦτο ταραχώδης, ὁ βορρᾶς

ἔπνεε σφοδρότατος, κατὰ δὲ τὴν ἑσπερινὴν ταύτην ὥραν, καθ' ἣν ἡ τοῦ ἡλίου προσεγγίζουσα δύσις καθιστᾷ τὸ φῶς ἔτι ἀγαπητότερον, τὸ πᾶν ἦτο σχεδὸν ἀπὸ τοῦδε σκοτεινόν, διότι ὁ οὐρανὸς ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ μελάνων νεφῶν, τὰ ὁποῖα παρωθούμενα ὑπὸ τῆς ὁρμητικῆς φορᾶς τοῦ ἀνέμου ἐνεποίουν φόβον ἐπικειμένης θυέλλης. Πολλάκις κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος, ὅτε ὁ καιρὸς ἔτι κλίνει καὶ πρὸς τὸν χειμῶνα καὶ πρὸς τὸ θέρος, ὁ σάλος συνταράσσει τὴν θάλασσαν βραχὺς μὲν ἀλλὰ λίαν σφοδρός, ἂν δὲ ἡ ἰσχυρὰ αὕτη πάλη τῶν στοιχείων εἶνε πολὺ κινδυνώδης, ἡ φύσις ὅμως, ὅπως ἐν τῇ γαλήνῃ θέλγῃ διὰ τῆς εἰρήνης, τῆς ἠρεμίας της, οὕτω καὶ ἐν τῇ τρικυμίᾳ παρέχει θαυμαστὴν εἰκόνα τοῦ μεγαλείου τῆς ὀργῆς της.

Οἱ προσελθόντες ἐπιβάται ἐκφοβηθέντες ἐκ τῆς τοιαύτης πρὸς τὰ χείρω τροπῆς τοῦ καιροῦ ἐδυσχέραινον μέλλοντες νὰ διακινδυνεύσωσι κατὰ τὸν πλοῦν, ἀλλ' ὁ πλοίαρχος εἰθισμένος εἰς παρομοίους σάλους καὶ ἐπιδέξιος ναυτικὸς ἐπέταξε τὸν ἀπόπλουν, οὕτω δὲ τὸ πλοῖον μετ' οὐ πολὺ ἤρξατο πάλαιον ἐναντίον τοῦ ἀνθισταμένου καιροῦ. Τὸ σκότος πυκνὸν ἠπλοῦτο πανταχοῦ, ἡ θάλασσα διεκυμαίνετο ἀγρίως καὶ ἀπήχει τὸν βαρὺν καὶ βοηρὸν ἐκεῖνον θόρυβον, ὃν τὰ συντριβόμενα ἐπὶ τῶν βράχων κύματα ἀναπέμπουσι, μετὰ μυκηθμοῦ βρόχθον, τέρποντα μὲν τοὺς ἀρεσκομένους τῇ δίνῃ, ἐκφοβίζοντα δὲ τοὺς ἀρκουμένους τῇ ἠρεμίᾳ· ὁ ἄνεμος ὀξύτατα ἀνεφύσα ἀνὰ τὴν θάλασσαν ὅλην καὶ τοὺς δενδρῶνας τῆς παρακειμένης πεδιάδος ἀντηχῶν εἰς τὰ παρακείμενα ὄρη κλαυθμηρὰν βοήν, ἥτις ὅσον καὶ ἂν εἶνε μεγαλοπρεπὴς τοσοῦτον εἶνε καὶ ἀπελπιστικὴ κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, ὅτε ὁ ζόφος οὐδὲν καταλείπει ὁρατόν, ἐνῷ τὸ πᾶν ἀκούεται βαρυθύμως στενάζον. Ὁ ὕπνος πολλοὺς τῶν ἐπιβατῶν εἶχε καταλίπει ἀσπλάγχνως ἐν τῇ ἀηδίᾳ τῆς ναυτίας, καὶ ὁ θερμότερον ἐπικαλούμενος αὐτὸν ἀπετύγχανε νὰ ἀναπαύσῃ πρὸς στιγμὴν τὸ ταλαιπωρούμενον σῶμά του ἐν ταῖς ὀνειρογόνοις ἀγκάλαις τοῦ σιγηλοῦ Θεοῦ τῆς νυκτός.

Ἐν τούτοις ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ ταραχῇ καὶ τῇ ἀπελπιστικῇ σκοτίᾳ γλυκεία τις λάμψις, ὡσεὶ ἀναφλεγομένη ἑστία, κατεφάνη διαφέγγουσα ὀλίγον ἄνω τῶν ἀνατολικῶν ὀρέων τῆς Μεσσηνίας, ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν προσκολληθεὶς ὀφθαλμὸς ἄφθονα ἤντλει θέλγητρα θαυμάζων εἰκόνα, ἡ ὁποία ἂν καὶ εἶνε συνήθης οὐδέποτε ὅμως κορεννύει. Ὁ διαχεόμενος αὐγασμὸς διεστέλλετο καὶ συνεκεντροῦτο κατὰ τὰ παρερχόμενα νέφη διαπυρούμενα κυκλῶθεν ὡσεὶ ἐστολισμένα ὑπὸ πλαισίου χρυσοῦ, τέλος δὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιφανῇ μεταξὺ τῶν ἀποχωρούντων νεφῶν ἡ σελήνη ἐν τῇ θείᾳ λαμπρότητι αὐτῆς παρήγορος κατὰ τὰς νυκτερινὰς ταύτας ὥρας, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος πεπονημένος ὑπὸ τῆς ἡμερησίας τύρβης δεῖται ἐν τῇ ἐνδομύχῳ διαχύσει τῶν συναισθημάτων του παρομοίου ἑταίρου, ἑταίρου εὐμενῶς ἀκούοντος τὴν ἄφωνον ρέμβην καὶ μὴ λαλοῦντος. Τὸ θέαμα ἦτο λίαν μεγαλοπρεπὲς καὶ μαγευτικόν· ἡ φύσις πᾶσα ἐν ἀκατασχέτῳ ὁρμῇ ἐφαίνετο ὡσεὶ προσερχομένη πρὸ τοῦ φεγγοβολοῦντος θρόνου τῆς γαληνοτάτης ἀνάσσης, ὅπως ἀπορρίψῃ τὴν ἀγρίαν ὀργήν της καὶ ἱκέτις καταθέσῃ τὸν φόρον πῆς εὐγνωμοσύνης, συναισθήματος, τὸ ὁποῖον πᾶς τις ἀνομολογῇ ὅτι τὸ ἡδὺ φῶς τοῦ μεγάλου τῆς νυκτὸς ἀστέρος καθωραΐζει τὸ ἀπαίσιον σκότος. Ἐπηργυρώθησαν τὰ ἐπαφρίζοντα κύματα τῆς μαινομένης θαλάσσης, ἐλαφρά τις αἴγλη διεχέετο μακρὰν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἔνθα οὐδὲν παρεμπόδιζεν αὐτὴν νέφος, τὸ πᾶν ἤδη παρίστα νέαν ὄψιν εὐφραίνουσαν· ἀλλ' ὁ σφοδρότατος ἄνεμος ἀπαθὴς πρὸ τῶν ἐπαγωγῶν γοήτρων τοῦ φαεινοτάτου λαμπτῆρος μυκώμενος συνετάρασσε πᾶν στοιχεῖον ὡς ταπεινὸν ἀθυρμάτιον παρασύρων τὸ πλοῖον διακυλινδούμενον ἐπὶ ἐξογκουμένων ὑδάτων, οὕτω δὲ ἡ τῆς σελήνης γαλήνη καὶ τῆς λοιπῆς φύσεως ταραχὴ διεφιλονείκουν τὴν νίκην. Ἀλλὰ τὸ θέαμα μικρὸν διήρκεσεν ἔτι ἐν τῇ τοιαύτῃ λαμπρότητι, ὁ οὐρανὸς ὡς ὑφ' ἑνὸς συνεχοῦς νέφους κατεκαλύφθη ὅλος καὶ οὐδαμοῦ ἐφεξῆς ηὔγαζε λαμψις τις διασκεδαζουσα τὸ ἄμορφον σκότος. Μετὰ μικρὸν δὲ ὁ ἄνεμος γενόμενος κατά τι ἥπιος δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς πρώτας σταγόνας τῆς βροχῆς, καὶ ὁ ἐπακολουθήσας σφοδρότατος ὑετὸς ἐπράϋνε τὴν μανίαν τῶν κυμάτων.

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΟΙΣ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΙΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΥΠΟ

Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Α'.

Μύρισε ὁ Μάρτης ς' τὰ βουνὰ. ἐλιώσανε τὰ χιόνια,
Τὰ χιόνια, ποῦ σκεπάζανε τὴν δόλια μας τὴν μάνα.
Στράφτουν ἡ πάλαις καὶ βροντοῦν σαρμάδες καὶ μιλιόνια,
Κι' ἀπ' ἄκρη ς' ἄκρη ἀντιλαλεῖ τῆς λευτεριᾶς καμπάνα.

—

Ξύπνα γλυκειὰ μανούλα μας τὸ Δραγατσάνι κράζει,
Κι' ὁ Γιώργιος ὁ Ὀλύμπιος πετάει ς' τὸν ἀέρα
Τὸν Ἀη Νικόλα μὲ δαυλὸ, κ' ὁ Σαμουὴλ τινάζει
Τὸ Κοῦγκι, κι' ἀνταριάζεται τὸ Σούλι πέρα πέρα,

—

Τρίζουν τὰ δόντια τοῦ Μοργιᾶ καὶ τὰ βουνὰ κι' οἱ λόγγοι
Κι' ἡ Ῥούμελη ἀνασταίνεται ς' τὸ Δρῦ, ς' τὴν Ἀλαμάνα,
Φωτοβολεῖ ς' τὸ διάβ τους μ' αἷμα τὸ Μεσολόγγι,
Κι' ὁλοῦθε σπά(ει τὰ σίδερα ἡ πονεμένη Μάνα.

—

Μεριᾶστε Τοῦρκοι! φτάνουνε τὰ τετρακόσια χρόνια,
Δὲν φτιάνουν ἀλυσσίδες πιὰ γιὰ σκλάβους τὰ καμίνια,

Τοὺς λὲν μὲ γλώσσαις φλογεραῖς μ' ἀτράνταχτα τρομπόνια,
Ὑδραΐτικα, Σπετσιώτικα, καὶ Ψαρριανὰ δελφίνια,

—

Μουγκρίζουνε τὰ Τρίκερι καὶ ῥιάζεται ἡ Σάμο,
Ἡ Χίο καὶ ἡ Ἐρισσὸ τ' ἀκοῦν μ' ἀνατριχίλα,
Καὶ τρεῖς ἁρμάδες σκέλεθρο σκορπίζουνε ς' τὸν ἄμμο,
Μάζευε Καπετὰν πασᾶ καὶ Καραλῆ τὰ ξύλα.

Β'.

Κι' οἱ καταράχταις τ' οὐρανοῦ ν' ἀνοίγανε ἀκόμα
Τόσο δὲν θὰ χυνότανε ς' ὅλη τὴ γῆ μας αἷμα,
Μαῦρο ποτάμι γείνηκε, κοκκίνησε τὸ χῶμα,
Κι' ἀντὶς γιὰ μνῆμ' ἀνοίξανε ἕνα μεγάλο ῥέμα.

—

Μὰ ὅσα κι' ἂν σκοτώσουνε λιοντάρια μεσ' ς' τὰ δάση.
Ἕνα λιοντάρι θὰ βρεθῇ τὸν κυνηγὸ νὰ σχίσῃ,
Ὅσοι κι' ἂν πέσουν ἀπὸ μᾶς ἕνας μας θὰ προφθάσῃ,
Τὸ γαλανό μας φλάμπουρο ς' τὸν τόπο μας νὰ στήσῃ,

—

Ξάφνου ἀκούγεται φωνὴ ἐδῶ κοντὰ νὰ λέῃ,
Ἦταν φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ, βροντὴ κι' ἀστροπελέκι,
Ἦταν τοῦ γιοῦ τῆς καλογρηᾶς ποῦ πρὶν βροντήσει καίει,
Μεργιάστε τοῦρκοι! πλάκωσε τὸ διαλεχτὸ τουφέκι.

—

Μὲ μιὰ ἀπὸ λεβεντόκορμα γεμίζουνε οἱ κάμποι,
Καὶ ς' τὸ βαρύ τους πάτημα βουίζει ἡ Ἐλευσῖνα,
Ἀπ' ἄκρη ς' ἄκρη δαμασκὶ καὶ καριοφίλι λάμπει,
Καὶ παίρνει πάλι ἀναπνοὴ καὶ δύναμι ἡ Ἀθήνα

—

Ξεκίνησε ὁ ἀρχηγὸς καὶ δίπλα του ὁ Κριζιώτης,
Ὁ Πανουργιάς, ὁ Περραιβός, ὁ Βάσσος τὸ λιοντάρι,
Μὲ χίλιους ὁ Φαβιέρος μας, ὁ Λέκκας, ὁ Χελιώτης,
Καὶ μὲ ξεφτέρια σταυραητοὺς, τραβοῦν γιὰ τὸ Χαϊδάρι. . .

—

Ἰδέτε σεῖς ποῦ βλέπετε τοῦ ἥλιου τῆς ἀχτίδαις,
Ἰδέτε σεῖς τὰ νεόφυτα τοῦ Ἔθνους μας βλαστάρια,
Πῶς σκλάβους λευτερώνουνε, πῶς σπάζουν ἀλυσσίδαις,
Πῶς πολεμοῦν τ' ἀθάνατα ἐκεῖνα παληκάρια.

—

. . . . . .

—

Μάζευε, μάζω Κιουταχῆ, καὶ θάψε τὰ κουφάρια,
Ἐχάθηκε μέσ' ς' τοὺς καπνοὺς τοῦ φεγγαριοῦ σου τ' ἄστρο
Μά. ὡς ποῦ νὰ θάψῃς τοὺς μισούς, δές, κι' ἄλλα παληκάρια.
Τοὺς γκέγκιδές σου σφάζουνε, καὶ μπαίνουνε ς' τὸ Κάστρο.

—

Τοὺς εἶδες; εἶνε ὁ Τσουρὰς μαζὶ μὲ τὸν Κριζιώτη,
Εἶνε ὁ Μαμούρης τῆς Γραβιᾶς, ὁ πρῶτος ς' τὸ σημάδι,
Τῆς Ἑπτανήσου ἡ φτερωτὴ καὶ διαλεγμένη νειότη
Καὶ ὁ Φαβιέρος φέροντας ς' τὸν ὦμο του τὸν Ἅδη

—

Μ' ἀβάσταχτη ποδοβολὴ ἔρχοντ' ἀκόμα κι' ἄλλοι,
Σπαθί, φωτιά, καὶ θάνατος, καὶ δὲν θὰ σταματίσουν
Νὰ σφάζουν ὁ Νικηταρᾶς μὲ τὸν Χατζημιχάλη,
Τὰ σκλαβωμένα ἀδέρφια μας ἂν δὲν τὰ ἀναστήσουν,

—

Θάχουν τὴν πάχνη γιὰ ψωμὶ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ σπῆτι
Καὶ θὰ κρατοῦνε τὸ δαυλὸ ἀκοίμητο ς' τὸ χέρι,

Ὡς ποῦ νὰ ἰδοῦν ἐλεύθερη τὴν Κρώγια ὡς τὴν Κρήτη,
Κι' ἀπ' ἄκρη ς' ἄκρη νὰ φυσῇ τῆς λευτεριᾶς τ' ἀγέρι.

Ἐν Πειραιεῖ 25 Μαρτίου 1888

ΔΗΜΗΤΡΙΩ Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΩ

I

Εἰς τὴν αὐγὴν τὴν χαρωπὴν τοῦ βίου μου
Ὦ, πόσα ἐφαντάσθην καὶ ἐπόθησα!
Τὸν κόσμον ὅλον ἔνθους τὸν ἠγάπησα
Κ' ἐπόνουν διὰ πᾶσαν πάσχουσαν ψυχήν.
Καρδίαν εἶχον τότε κάμινον πυρός,
Ζωῆς ὠνειροπόλουν μέλλον εὔδαιμον
Καὶ εὐγενεῖς παντοῦ καρδίας ἔβλεπον,
Παλλούσας εἰς ἀγγελικὰ αἰσθήματα.
Ὁ χρυσοκόμης ἥλιος μ' ἐφαίνετο
Ἀγγέλους, ἀνατέλλων, πῶς ἐφώτιζε
Καὶ ὁ παλμὸς τῆς ἀρετῆς ὁ ἱερὸς
Τὰ στήθη τῶν ἀνθρώπων πῶς ἠλέκτριζεν·
Ἐσκίρτα ἡ ψυχή μου εἰς τετέρισμα
Πτηνοῦ, ὑμνοῦντος τὸν καλὸν δημιουργόν,
Εἰς τῆς αὐγῆς τὴν δρόσον καὶ τὸν ἥλιον·
Καὶ τῆς νυκτὸς τὰ κάλλη κ' οἱ ἀδάμαντες
Μ' ἀνύψουν τότε εἰς αἰθέρας φανταστοὺς
Κ' ἐξοίστρουν τὴν ψυχήν μου θεῖα ὄνειρα.
Ἐπόθουν δὲ νὰ ζήσω ἔτη χίλια
Τὸν κόσμον ὅλον ν' ἀγαπῶ περιπαθῶς,
Προθύμως ν' ἀπομάσσω ὅλων πάντοτε
Τὰ δάκρυα τῶν δυστυχῶν ὑπάρξεων,
Τῶν εὐτυχῶν δὲ φίλος ὁμοτράπεζος
Ν' αὐξάνω τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐμάρειαν.
Καὶ εἴμην τότε εὐτυχής, Δημήτριε.

II

Ἀλλ'-οἴμοι! ἔζησα πολὺ κ' ἐγνώρισα . . .
Καὶ εἶδον, ὅτι ὅλ' ἡ εὐτυχία μου
Ἐκείνη ἦτον ὄνειρον γλυκὺ παιδός,
Εὐπτέρου φαντασίας μόνον χίμαιρα,
Ἣν ἐν ἡμῖν δημιουργεῖ ἡ ἄγνοια
Καὶ τῆς νεότητος ὁ ἐνθουσιασμός,
Ἡ πλάνη καὶ ἡ πίστις ὑπεκκαίουσι
Μακρὰν τῆς ἀπηνοῦς πραγματικότητος
Καὶ ξένοι τῶν πικρῶν της περιπετειῶν.
Εἴθε ν' ἀπέθνησκέ τις μόλις ἔφηβος
Εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ βίου, τὴν γοήτιδα,
Προτοῦ νὰ ἀναχθ' εἰς τὸ πέλαγος ὠχρὸς
Καὶ τῶν κυμάτων τὰς μανίας νὰ ἰδῇ
Καὶ σάλους νὰ γνωρίσῃ καὶ ναυάγια,
Ἐὰν τοιαύτη τὸν προσμένῃ ἡ μοῖρά του.
Ὡς Ἶρις διελύθη τὸ πανόραμα,
Ἐκεῖνο, τὸ ὡραῖον, τὸ δαιδάλειον
Καὶ ὑπωλέσθη πλέον ὁ παράδεισος
Τῆς πρώτης μου, δροσερᾶς νεότητος.
Ὦ, τῆς ζωῆς ἐκείνης τὰ ἐνδάλματα
Μοῖρ' ἀπεινὴς ἀγρίως μοῦ κατέστρεψεν,

Ὡς καταστρέφει βέβηλός τις βάνδαλος
Τῆς τέχνης τοῦ καλοῦ ἀριστουργήματα.
Καὶ τόρα μόνον κύκλω μου ἐρείπια
Προσβλέπω τοῦ ὡραίου παρελθόντος μου
Ἐκείνου κ' ἡ ψυχή μου κατηφὴς ἀλγεῖ
Εἰς πόνους διαρκεῖς καὶ εἰς μαρτύρια
Τὸ τόσον κάλλος του τὸ πᾶν ἀπώλεσεν·
Ὡς κόλασις φρικτή, ἡ γῆ ἐκτείνεται
Ἐμπρός μου πλήρης ἀπογοητεύσεως·
Καρδίαι ἰδιοτελεῖς καὶ κάπηλοι
Καὶ μαῦραι, ἀλαζόνες καὶ χαιρέκακοι
Τὸν κόσμον πλημμυροῦσι χαμαιβάτιδες·
Τὸ χρῆμα εἶν' ἐπὶ τῆς γῆς παμβασιλεύς.
Ἡ τλήμων δ' ἀρετὴ σκιὰ καὶ χίμαιρα
Καὶ ἀφελῶν γερόντων μυθολόγημα
Ἐμπαίζονται τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα
Καὶ τῆς ἀγάπης οἱ παλμοί, οἱ ἥδιστοι,
Ὑπερευαισθησίαι νεύρων λέγονται,
Μωρίαι καὶ ἰδέαι καταγέλαστοι
Καὶ νοσηρὰ τῆς φαντασίας ὄνειρα.
Τὸ κάλλος δὲν ἐμπνέει θεῖον ἔρωτα
Καὶ κατ' αὐτοῦ ἐνέδρας φαύλους στήνουσιν
Ὑποκριταὶ καὶ αἰσθημάτων ἔμποροι.
Λέξις κενὴ καὶ ἡ φιλία ἔμεινε
Καὶ τῆς πατρίδος τ' ὄνομα, τὸ ἱερόν,
Τῶν παραφόρων τρέλλα καὶ φληνάφημα·
Τὸ πνεῦμα ἕρπει δοῦλον ἢ ἐμπαίζεται
Οἰκτρὸν τῆς ὕλης τῆς βαναύσου ἕρμαιον·
Τοὺς εὐτυχεῖς οἱ πάσχοντες φθονοῦν θνητοὶ
Καὶ μετὰ μίσους πάντοτε βδελύσσονται·
Οὐδεὶς δὲ συμπονεῖ σχεδὸν τοὺς δυστυχεῖς,
Ἀλλ' ἀπαθεῖς οἱ πλεῖστοι καὶ ἀπάνθρωποι
Ἀσπλάγχνως πρὸ αὐτῶν ἀντιπαρέρχονται,
Μ' ὀλίγα φώκης δάκρυα ἐνίοτε,
Μὲ συγκινήσεις στιγμιαίας κἄποτε,
Χωρὶς πλὴν ἡ καρδία καὶ νὰ συμπονῇ
Ἀπὸ ἰδέας εὐγενεῖς κ' αἰσθήματα
Ἡ τλήμων γῆ σχεδὸν—σχεδὸν ἐστείρευσε
Καὶ εἶν' ὁ κόσμος κωμῳδία ἄχαρις,
Δημοπρατήριον καὶ φαύλων λάφυρον
Καὶ εἰδεχθὲς τῶν πάντων λαθρεμπόριον.
Τὴν εὐτυχίαν ὅλοι μάτην κυνηγοῦν,
Μοχθοῦντες, κινδυνεύοντες, ἐλπίζοντες
Κ' ἐκείνη εἶνε Φοῖνιξ τις ἀνεύρετος
Καὶ φεύγει ὅλους, ὡς σκιὰ καὶ ὄνειρον.

III

Ὁπόταν αὖτ' αἱ σκέψεις πτερυγίζωσιν
Εἰς τῆς ὠχρᾶς ψυχῆς μου τὸν ὁρίζοντα,
Σὲ μακαρίζω, φίλτατέ μου, πίστευσον,
Καὶ εὐτυχῆ σὲ θεωρῶ παράδοξον,
Διότι, κακῇ μοίρᾳ ἔστω, ἔπαυσας
Νὰ βλέπῃς τὸ ἀπαίσιον πανόραμα
Τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ ἀκόσμου, τοῦ ψευδοῦς,
Καὶ ἡ ψυχή Σου εἰς ὡραίους αἴρεται
Καὶ θελκτικοὺς τοῦ πνεύματος ὁρίζοντας,
Ὡς καλογραία τῆς ἐρήμου εὐσεβής,
Ἐν ἱερᾷ γαλήνῃ ἀσκητεύουσα.
Δὲν εἶσαι ὅσον δυστυχὴς φαντάζεσαι·
Εἶν' ἄλλοι ἔτι μᾶλλον δυστυχέστεροι
Καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λεγομένων εὐτυχῶν·
Τίς οἶδε, πόσας θλίψεις ἄλλων συμφορῶν
Ἡ μοῖρα ἡ στυγνὴ Σοὶ ἐπεφύλαττεν,
Ἂν εἶχες τὸ γλυκὺ τῶν ὀφθαλμῶν Σου φῶς!
Τίς οἶδεν, ἡ ἀγγελικὴ καρδία Σου,
Ἡ τρυφερά, ὡς εὔμορφον ἀνθύλλιον
Μιᾶς αὐγῆς τοῦ ἔαρος εὐαίσθητον
Καὶ πάλλουσα εἰς ἄπειρα αἰσθήματα,
Τὸ πνεῦμά Σου, τῆς γῆς αὐτῆς ὑπέρτερον,
Συχνὰ εἰς τοὺς αἰθέρας ἀνυψούμενον
Πρὸς πᾶν ὅ,τι ὡραῖον καὶ ἰδανικόν,
Καὶ ἡ λαμπρὰ ψυχή Σου, ἣν φαντάζομαι
Ἀκόμη, θὰ ἐζήλευον καὶ ἄγγελοι,
Τίς οἶδε, πῶς ποσάκις θὰ προσέκρουον
Κατὰ σκοπέλων καὶ ὑφάλων βδελυρῶν
Καὶ ἂν δὲν Σὲ καθίστων τόσον δυστυχῆ,
Ὥστε ποτὲ βαρύθυμος νὰ ἠὔχεσο
Νὰ χάσῃς καὶ τὸ φῶς Σου καὶ τὴν ἀκοὴν
Καὶ νὰ μὴ βλέπῃς καὶ νὰ μὴ ἀκούῃς κἄν
Τῆς γῆς αὐτῆς τὰς τόσας ἀθλιότητας,
Μηδένα πόνον πώποτ' αἰσθανόμενος,
Ὡς πρόσωπον τοῦ δράματος αὐτοῦ βωβόν
Καὶ ὅλος κύκλ' ὁ κόσμος ἂς ἐχάνετο.

IV

Λοιπὸν, μὴ πόνει, φίλε μου, μὴ τήκεσαι.
Ἐκ τῆς ψυχῆς Σου μόνον σθένος ἄντλησον
Καὶ θάρσει! Εἶνε ἡ ζωὴ ὀδυνηρὸν
Καὶ πεπρωμένον ἄλγος καὶ μαρτύριον.
Σκέψου, πῶς οὐδενὸς ὑπῆρξαν ὀφθαλμοὶ
Θνητοῦ ποτὲ πικρῶς νὰ μὴ ἐδάκρυσαν,
Οὐδὲ καρδία τις νὰ μὴ ἐστέναξε.
Καὶ—ἄκουσόν με!— γίνου, ὅσον δύνασαι,
Εἰς τὰ δεινά Σου ἀπαθὴς καὶ λίθινος.
Τὸ φάσμα τῆς ἀπελπισίας δίωξον
Τὸ εἰδεχθὲς ἐν τούτοις, τὸ ταρτάρειον·
Τὸ πᾶν νικᾷ πολλάκις ἡ ὑπομονή,
Ζωογονοῦσα τῆς ἐλπίδος τὸν βλαστόν,
Καὶ ἀσταθὴς ἡ τύχη, ὡς ὁ ἄνεμος,
Τὰ δάκρυ' ἀπομάσσει καὶ γλυκύτατον
Τὸν βίον ἀποδίδει εἰς πολλοὺς θνητούς.
Καὶ ἐπὶ τέλους, ἄν, ὅ μή Σοι γένοιτο,
Καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτὴ ἀκόμ' ἡ γόησσα
Φανῇ προδότις τῆς ἀλγούσης Σου ψυχῆς,
Θὰ λήξῃ ἡ πολύπονος αὐτὴ ζωὴ
Μοιραίως ἐπὶ τέλους, ὥς τι ὄνειρον.
Καὶ ἢ μᾶς ἀναμένει ἄλλη εὔχαρις
Ἢ ἡ σκοτία καὶ ὁ ἐξαφανισμός,
Ἐξάπαντος θ' ἀπαλλαγῶμεν τῶν δεινῶν
Καὶ πόνους πλέον δὲν θὰ αἰσθανώμεθα
Ὑπόμενε λοιπὸν τὸ πεπρωμένον Σου.
Νὰ στρέφ' ἡ σφαῖρα, ὅπως στρέφει, ἄφες την
Καὶ μὴ ἀλγῇς καὶ θάρσει καὶ ὑγίαινε!

(Ἐξ Ἄργους)

Δ. Κ. Βαρδουνιωτης